Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

5. rujna 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Direktiva (EU) 2016/800 – Postupovna jamstva za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenim postupcima – Područje primjene – Članak 2. stavak 3. – Osobe koje su bile djeca na datum kada je protiv njih pokrenut kazneni postupak, ali su tijekom postupka navršile 18 godina – Članak 4. – Pravo na informacije – Članak 6. – Pravo na pristup odvjetniku – Članak 18. – Pravo na pravnu pomoć – Članak 19. – Pravni lijekovi – Dopuštenost dokaza pribavljenih povredom postupovnih prava”

U predmetu C-603/22,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sąd Rejonowy w Słupsku (Općinski sud u Słupsku, Poljska), odlukom od 26. kolovoza 2022., koju je Sud zaprimio 19. rujna 2022., u kaznenom postupku protiv

M. S.,

J. W.,

M. P.,

uz sudjelovanje:

Prokurator Rejonowy w Słupsku,

D. G., u svojstvu skrbnika M. B.-a i B. B.-a,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: K. Jürimäe (izvjestiteljica), predsjednica vijeća, K. Lenaerts, predsjednik Suda, u svojstvu suca trećeg vijeća, N. Piçarra, N. Jääskinen i M. Gavalec, suci,

nezavisna odvjetnica: T. Ćapeta,

tajnik: N. Mundhenke, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 15. studenoga 2023.,

* Jezik postupka: poljski

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Prokuratora Rejonowog w Słupsku, T. Rutkowska-Szmydyńska, Prokurator Regionalny w Gdańsku,

– za poljsku vladu, B. Majczyna, J. Sawicka i S. Żyrek, u svojstvu agenata,

– za češku vladu, M. Smolek, T. Suchá i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, S. Grünheid, K. Herrmann i J. Hottiaux i M. Wasmeier, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 22. veljače 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), članka 2. i članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a, Direktive (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenim postupcima (SL 2016., L 132, str. 1.), članka 12. stavka 2. i članka 13. Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima [za vrijeme] oduzimanja slobode (SL 2013., L 294, str. 1. i ispravak SL 2023./90091, L), članka 3. Direktive 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.), članka 7. stavaka 1. i 2. i članka 10. stavka 2. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str.1.) i načelâ nadređenosti, izravnog učinka i djelotvornosti prava Unije.

2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv M. S.-a, J. W.-a i M. P.-a, troje maloljetnika protiv kojih je podignuta optužnica zbog provale u zgrade bivšeg napuštenog odmarališta, čime je nanesena šteta M. B.-u i B. B.-u, koje zastupa imenovani skrbnik, D. G.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2012/13

3 U uvodnim izjavama 19. i 26. Direktive 2012/13 navedeno je:

„(19) Nadležna tijela bi, bilo u usmenom ili u pisanom obliku, trebala žurno informirati osumnjičenike ili okrivljenike o tim pravima, kako se ona primjenjuju prema nacionalnom pravu, a koja su od ključne važnosti za osiguravanje pravičnosti postupka, kako je predviđeno ovom Direktivom. Kako bi se omogućilo praktično i djelotvorno ostvarivanje tih prava, informacije bi tijekom postupka trebalo pružati žurno, a najkasnije prije prvog službenog saslušanja osumnjičenika ili okrivljenika od strane policije ili od strane drugog nadležnog tijela.

[…]

(26) Prilikom dostavljanja osumnjičenicima ili okrivljenicima informacija u skladu s ovom Direktivom, nadležna tijela trebala bi posvetiti posebnu pozornost osobama koje ne mogu razumjeti sadržaj ili značenje informacije, primjerice zbog njihove mladosti ili mentalnog ili fizičkog stanja.”

4 Člankom 2. stavkom 1. te direktive određeno je:

„Ova se Direktiva primjenjuje od trenutka kada nadležna tijela država članica obavijeste osobe da su osumnjičene ili okrivljene za počinjenje kaznenog djela, pa do završetka postupka, pri čemu se misli na konačno rješavanje pitanja je li osumnjičenik ili okrivljenik počinio kazneno djelo, uključujući, ako je to potrebno, određivanje sankcije i odlučivanje o žalbi.”

5 U skladu s člankom 3. navedene direktive:

„1. Države članice osiguravaju da se osumnjičenicima ili okrivljenicima žurno pruže informacije barem o sljedećim postupovnim pravima, kako se primjenjuju prema nacionalnom pravu, kako bi im se omogućilo djelotvorno ostvarivanje tih prava:

(a) pravo pristupa odvjetniku;

(b) pravo na besplatan pravni savjet i uvjeti za dobivanje takvog savjeta;

(c) pravo na informiranost o optužbama u skladu s člankom 6.,

(d) pravo na tumačenje i prevođenje;

(e) pravo na uskraćivanje iskaza.

2. Države članice osiguravaju da se informacije pružene u skladu sa stavkom 1. daju usmeno ili u pisanom obliku, na jednostavnom i razumljivom jeziku, uzimajući u obzir posebne potrebe ranjivih osumnjičenika ili ranjivih okrivljenika.”

6 Člankom 8. te direktive, naslovljenim „Vođenje evidencije i pravni lijekovi”, predviđeno je:

„1. Države članice osiguravaju da kada se informacije pružaju osumnjičenicima ili okrivljenicima u skladu s člancima od 3. do 6., o tome se vodi evidencija u skladu s postupkom evidentiranja, koji je utvrđen u pravu dotične države članice.

2. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili okrivljenici ili njihovi odvjetnici imaju pravo pobijati, u skladu s postupcima nacionalnog prava, moguće propuštanje ili odbijanje nadležnih tijela da pruže informacije u skladu s ovom Direktivom.”

Direktiva 2013/48

7 U uvodnim izjavama 15. i 50. Direktive 2013/48 navedeno je:

„(15) Pojam ‚odvjetnik’ u ovoj Direktivi odnosi se na bilo koju osobu koja je, u skladu s nacionalnim pravom, stručna i ovlaštena, uključujući i putem ovlaštenja od strane ovlaštenog tijela, za pružanje pravnih savjeta i pomoći osumnjičenicima ili optuženim osobama.

[…]

(50) Države bi članice trebale, prilikom procjene izjava koje su dali osumnjičenici ili optužene osobe ili dokaza prikupljenih uslijed kršenja njihova prava na odvjetnika ili u slučajevima kad je odstupanje od tog prava bilo odobreno u skladu s ovom Direktivom, osigurati poštivanje prava obrane i pravičnosti postupka. U tom bi kontekstu trebalo poštivati sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava, koji je utvrdio da će prava obrane u načelu nepovratno biti dovedena u pitanje ako se inkriminirajuće izjave koje su dane tijekom policijskog ispitivanja bez pristupa odvjetniku upotrebljavaju za osudu. To ne bi trebalo dovoditi u pitanje korištenje izjava u druge svrhe dopuštene nacionalnim pravom, kao što je potreba za izvršavanjem hitnih istražnih radnji ili kako bi se izbjeglo počinjenje drugih kaznenih djela ili ozbiljne štetne posljedice za bilo koju osobu ili u vezi s hitnom potrebom za sprječavanjem značajnih opasnosti za kazneni postupak ako bi pristup odvjetniku ili odgoda istrage nepovratno doveli u pitanje trenutne istrage o teškom kaznenom djelu. Nadalje, to ne bi trebalo dovoditi u pitanje nacionalna pravila ili sustave koji se tiču prihvatljivosti dokaza i ne bi trebalo spriječiti države članice da održavaju sustav u okviru kojeg se postojeći dokazi mogu dati pred sudom ili sucem, a da nije postojala nikakva zasebna ni prethodna procjena o prihvatljivosti takvih dokaza.”

8 Članak 3. te direktive, naslovljen „Pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku”, glasi kako slijedi:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom trenutku i na takav način da dotičnoj osobi omogućavaju praktično i učinkovito ostvarivanje svojih prava obrane.

2. Osumnjičenici ili optužene osobe imaju pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja. U svakom slučaju, osumnjičenici ili optužene osobe imaju pristup odvjetniku od bilo kojeg od sljedećih trenutaka, ovisno o tome koji je od njih najraniji:

(a) prije nego što su ispitana od strane policije ili drugog tijela zaduženog za [izvršavanje zakonodavstva] ili pravosudnog tijela;

(b) po izvršenju istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza, u skladu sa stavkom 3. točkom (c), od strane istražnih ili drugih nadležnih tijela;

(c) bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode;

(d) ako su pozvani na sud nadležan za kaznene stvari, pravovremeno prije nego što se pojave pred tim sudom.

3. Pravo na pristup odvjetniku obuhvaća sljedeće:

(a) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na privatni sastanak i komunikaciju s odvjetnikom koji ih zastupa, uključujući prije ispitivanja od strane policije ili od strane drugog tijela odgovornog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela;

(b) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na prisutnost svojega odvjetnika te pravo da on učinkovito sudjeluje u ispitivanju. Takvo je sudjelovanje u skladu s postupcima utvrđenima nacionalnim pravom, pod uvjetom da takvi postupci ne dovode u pitanje učinkovito ostvarenje i bit dotičnog prava. Ako odvjetnik sudjeluje u ispitivanju, činjenica da se takvo sudjelovanje dogodilo bilježi se koristeći postupak bilježenja u skladu s pravom dotične države članice;

(c) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju, kao minimum, pravo da njihov odvjetnik prisustvuje sljedećim istražnim radnjama ili radnjama prikupljanja dokaza, ako su te radnje predviđene nacionalnim pravom i ako se od osumnjičenika ili optužene osobe zahtijeva ili joj je dopušteno da posjećuje:
   i. dokazne radnje prepoznavanja;
   ii. suočavanja;
   iii. rekonstrukcije zločina.

[…]

5. U iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene stavka 2. točke (c) ako zemljopisna udaljenost onemogućuje pravo na pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode.

6. U iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene prava iz stavka 3. u mjeri u kojoj je to opravdano, s obzirom na posebne okolnosti slučaja, na temelju jednog od sljedećih uvjerljivih razloga:

(a) ako postoji hitna potreba za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili fizički integritet osobe;

(b) ako je poduzimanje trenutačnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje značajnih opasnosti za kazneni postupak”.

9 Članak 12. navedene direktive, naslovljen „Pravni lijekovi”, predviđa:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe u kaznenom postupku, kao i tražene osobe u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, imaju učinkovit pravni lijek u okviru nacionalnog prava u slučaju kršenja njihovih prava iz ove Direktive.

2. Ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila i sustave o prihvatljivosti dokaza, države članice osiguravaju, tijekom kaznenog postupka, prilikom procjene izjava koje su dali osumnjičenici ili optužene osobe ili dokaza prikupljenih uslijed kršenja njihova prava na odvjetnika ili u slučajevima kad je odstupanje od tog prava bilo odobreno u skladu s člankom 3. stavkom 6., poštivanje prava obrane i pravičnosti postupka.”

10 U skladu s člankom 13. te direktive:

„Države članice osiguravaju da se osobite potrebe ugroženih osumnjičenika i ugroženih optuženih osoba uzimaju u obzir prilikom primjene ove Direktive.”

Direktiva 2016/343

11 U uvodnim izjavama 31. i 44. Direktive 2016/343 navedeno je:

„(31) Države članice trebale bi osigurati da se osumnjičenicima ili optuženicima u slučajevima u kojima im se pružaju informacije o pravima u skladu s člankom 3. Direktive [2012/13] također pruže informacije o pravu da same sebe ne izlože kaznenom progonu, kako se ono primjenjuje u okviru nacionalnog prava i u skladu s ovom Direktivom.

[…]

(44) Načelom učinkovitosti zakonodavstva EU-a zahtijeva se od država članica da uspostave prikladna i učinkovita pravna sredstva u slučaju povrede prava koja pojedinci imaju u skladu sa zakonodavstvom Unije. Učinkovito pravno sredstvo dostupno u slučaju povrede bilo kojeg od prava iz ove Direktive trebalo bi imati, u što većoj mogućoj mjeri, učinak stavljanja osumnjičenika ili optuženika u isti položaj u kojem bi se našli da nije došlo do povrede, s ciljem zaštite prava na pošteno suđenje i prava na obranu.”

12 Člankom 2. te direktive određuje se:

„Ova se Direktiva primjenjuje na fizičke osobe koje su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku. Primjenjuje se u svim fazama kaznenog postupka, od trenutka kada je osoba osumnjičena ili optužena za počinjenje kaznenog djela ili navodnog kaznenog djela pa sve do trenutka kada odluke o konačnom utvrđivanju je li ta osoba počinila predmetno kazneno djelo postane konačna.”

13 Člankom 7. navedene direktive, naslovljenim „Pravo braniti se šutnjom i pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu”, u stavcima 1. i 2. propisuje se:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo braniti se šutnjom u vezi s kaznenim djelom za čije su počinjenje osumnjičeni ili optuženi.

2. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo same sebe ne izložiti kaznenom progonu.”

14 U skladu s člankom 10. iste direktive, naslovljenim „Pravna sredstva”:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici, ako su njihova prava iz ove Direktive prekršena, imaju na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo.

2. Ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila i sustave o prihvatljivosti dokaza, države članice tijekom kaznenog postupka osiguravaju da se, pri procjeni izjava koje su dali osumnjičenici ili optuženici ili dokaza prikupljenih uslijed kršenja prava da se brane šutnjom ili prava da sami sebe ne izlože kaznenom progonu, poštuju prava obrane i pravičnost postupka.”

Direktiva 2016/800

15 Uvodne izjave 1., 11., 16., 18., 19., 22., 25. do 27. i 29. do 32. Direktive 2016/800 glase:

„(1) Svrha ove Direktive utvrditi je postupovna jamstva kojima će se osigurati da djeca, dakle osobe mlađe od 18 godina, koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku mogu razumjeti i pratiti taj postupak, te ostvarivati pravo na pošteno suđenje i spriječiti djecu da ne ponove kazneno djelo te potaknuti njihova društvena integracija.

[…]

(11) Ova Direktiva ili njezine pojedine odredbe trebale bi se primjenjivati i na osumnjičenike ili optuženike u kaznenom postupku te tražene osobe koje su bile djeca kada je protiv njih pokrenut postupak, ali su u međuvremenu navršile 18 godina te je primjena ove Direktive prikladna s obzirom na sve okolnosti predmeta, uključujući zrelost i ranjivost dotične osobe.

[…]

(16) U pojedinim državama članicama određena lakša kažnjiva djela, osobito lakša prometna kažnjiva djela, lakša kažnjiva djela u vezi s općim odredbama lokalnih propisa i lakša kažnjiva djela protiv javnog reda, smatraju se kaznenim djelima. U takvim bi situacijama bilo nerazborito zahtijevati da nadležna tijela osiguraju sva prava iz ove Direktive. Ako pravo države članice predviđa da se u pogledu lakših kažnjivih djela oduzimanje slobode ne može izreći kao sankcija, ova bi se Direktiva stoga trebala primjenjivati samo na postupke pred sudom koji je nadležan za kaznene stvari.

[…]

(18) Ova bi se Direktiva trebala primjenjivati uzimajući u obzir odredbe Direktive [2012/13] i Direktive [2013/48]. U ovoj su Direktivi predviđena dodatna jamstva u vezi s informacijama koje se dostavljaju djeci i nositelju roditeljske odgovornosti u cilju zadovoljavanja posebnih potreba i ranjivosti djeteta.

(19) Djeci bi trebalo pružiti informacije o općenitim aspektima vođenja postupka. U tu im je svrhu posebno potrebno ukratko objasniti predstojeće postupovne korake u sklopu postupka, u mjeri u kojoj je to moguće s obzirom na interes kaznenog postupka, kao i ulogu tijela koja sudjeluju u postupku. Informacije koje se pružaju trebale bi ovisiti o okolnostima pojedinog predmeta.

[…]

(22) Države članice bi trebale obavijestiti nositelja roditeljske odgovornosti o primjenjivim postupovnim pravima, u pismenom, usmenom ili u oba oblika. Te bi se informacije trebale dostaviti što je prije moguće i s onoliko pojedinosti koliko je nužno za zaštitu pravičnosti postupka i učinkovito ostvarivanje prava djeteta.

[…]

(25) Djeca koja su osumnjičenici ili optuženici imaju pravo na pristup odvjetniku u skladu s Direktivom [2013/48]. S obzirom na to da su djeca ranjiva i ne mogu uvijek u potpunosti razumjeti i pratiti kazneni postupak, u situacijama navedenim u ovoj Direktivi trebala bi imati pomoć odvjetnika. U tim situacijama države članice trebale bi organizirati da dotičnom djetetu pomogne odvjetnik ako dijete ili nositelj roditeljske odgovornosti nisu sami organizirali takvu pomoć. Države članice bi prema potrebi trebale osigurati pravnu pomoć kako bi se zajamčilo da odvjetnik učinkovito pruža pomoć djetetu.

(26) Pomoć odvjetnika u skladu s ovom Direktivom podrazumijeva da dijete ima pravo na pristup odvjetniku u skladu s Direktivom [2013/48]. Stoga, ako bi se primjenom odredbe Direktive [2013/48] onemogućilo da odvjetnik pomogne djetetu u skladu s ovom Direktivom, ta se odredba ne bi trebala primjenjivati na pravo djeteta na pristup odvjetniku u skladu s Direktivom [2013/48]. S druge strane, izuzeća i iznimke u pogledu pomoći odvjetnika određene u ovoj Direktivi ne bi trebali utjecati na pravo pristupa odvjetniku u skladu s Direktivom [2013/48], kao ni na pravo na pravnu pomoć u skladu s Poveljom i [Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP)], te nacionalnim pravom i drugim pravom Unije.

(27) Odredbe o pomoći odvjetnika utvrđene u ovoj Direktivi trebale bi se primijeniti bez nepotrebnog odlaganja čim se dijete obavijesti da je osumnjičenik ili optuženik. Za potrebe ove Direktive, pomoć odvjetnika znači pravna pomoć odvjetnika i zastupanje po odvjetniku u kaznenom postupku. Ako ova Direktiva propisuje pomoć odvjetnika tijekom ispitivanja, odvjetnik bi trebao biti prisutan. Ne dovodeći u pitanje pravo djeteta na pristup odvjetniku u skladu s Direktivom [2013/48], pomoć odvjetnika ne znači da odvjetnik mora biti prisutan tijekom svake istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza.

[…]

(29) Ako dijete koje nije isprva bilo osumnjičenik ili optuženik, poput svjedoka, postane osumnjičenik ili optuženik, to bi dijete trebalo imati pravo na to da ne svjedoči protiv samog sebe i pravo na šutnju, u skladu s pravom Unije i EKLJP-om kako ih tumače [Sud] i Europski sud za ljudska prava. Ova Direktiva stoga izričito upućuje na praktičnu situaciju u kojoj takvo dijete postane osumnjičenikom ili optuženikom tijekom ispitivanja koje provodi policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva u kontekstu kaznenog postupka. Ako

tijekom takvog ispitivanja dijete koje nije osumnjičenik ili optuženik postane osumnjičenik ili optuženik, ispitivanje bi trebalo prekinuti dok se dijete ne obavijesti o tome da je osumnjičenik ili optuženik i dok mu se ne pruži pomoć odvjetnika u skladu s ovom Direktivom.

(30) Pod uvjetom da je to u skladu s pravom na pošteno suđenje, države članice trebale bi mo[..]ći odstupiti od obveze osiguravanja pomoći odvjetnika ako to nije proporcionalno s obzirom na okolnosti relevantnog predmeta, pri čemu se podrazumijeva da bi najbolji interes djeteta uvijek trebao biti na prvom mjestu. U svakom slučaju, djeca bi trebala imati pomoć odvjetnika pri dolasku pred nadležni sud ili suca u cilju donošenja odluke o pritvoru u svim fazama postupka unutar područja primjene ove Direktive, kao i tijekom pritvora. Nadalje, oduzimanje slobode ne bi se trebalo izricati kao kaznena presuda ako dijete nije imalo pomoć odvjetnika na način koji bi djetetu omogućio da ostvari svoje pravo na obranu na učinkovit način i, u svakom slučaju, tijekom sudske rasprave. Države članice trebale bi biti u mogućnosti utvrditi praktično uređenje u tom pogledu.

(31) Države članice također bi trebale moći privremeno odstupiti od obveze osiguravanja pomoći odvjetnika u fazi koja prethodi sudskom postupku ne temelju uvjerljivih razloga, odnosno ako postoji hitna potreba za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili tjelesni integritet osobe ili ako su hitne mjere istražnih tijela nužne za sprječavanje ozbiljne opasnosti za kazneni postupak povezan s teškim kaznenim djelom, među ostalim i u cilju dobivanja informacija o navodnim supočiniteljima teškog kaznenog djela ili kako bi se izbjegao gubitak važnih dokaza povezanih s teškim kaznenim djelom. Tijekom privremenog odstupanja na temelju jednog od tih uvjerljivih razloga, nadležna tijela bi trebala moći ispitati djecu bez prisutnosti odvjetnika, pod uvjetom da su ona obaviještena o svojem pravu na šutnju i da su u mogućnosti to pravo ostvariti te pod uvjetom da to ispitivanje ne dovodi u pitanje pravo na obranu, uključujući pravo da sami sebe ne izlože kaznenom progonu. Ispitivanje bi se trebalo moći provesti samo radi, i u mjeri u kojoj je to potrebno, dobivanja informacija ključnih za sprječavanje ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili tjelesni integritet osobe ili radi sprječavanja ozbiljnog ugrožavanja kaznenog postupka. Svaka zloupotreba ovog privremenog odstupanja u načelu bi mogla nepovratno dovesti u pitanje pravo na obranu.

(32) Države članice trebale bi u svojem nacionalnom pravu jasno naznačiti temelje i kriterije za takvo privremeno odstupanje te bi trebale ograničiti njegovu upotrebu. Sva privremena odstupanja trebala bi biti razmjerna, strogo vremenski ograničena te se ne bi trebala temeljiti isključivo na vrsti ili ozbiljnosti navodnog kaznenog djela niti dovoditi u pitanje cjelokupnu pravičnost postupka. Države članice trebale bi osigurati da, ako je privremeno odstupanje odobrilo nadležno tijelo koje nije sudac ni sud, odluku o odobrenju privremenog odstupanja može procijeniti sud, barem tijekom faze suđenja. Države članice trebale bi osigurati da, ako je privremeno odstupanje u okviru ove Direktive odobrilo pravosudno tijelo ili drugo nadležno tijelo koje nije sudac ni sud, odluku o odobrenju privremenog odstupanja može procijeniti sud, barem tijekom faze suđenja.”

16 Članak 1. točka (a) te direktive određuje:

„Ovom se Direktivom propisuju zajednička minimalna pravila u vezi s određenim pravima djece koja su

(a) osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku”.

17 U skladu s člankom 2. navedene direktive, kojim se definira njezino područje primjene:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku. Primjenjuje se do donošenja odluke o tome je li osumnjičena ili optužena osoba počinila kazneno djelo, uključujući, gdje je to primjenjivo, izricanje presude i rješavanje svih žalbi.

2. Ova se Direktiva primjenjuje na djecu koja su tražene osobe od trenutka njihova uhićenja u državi članici izvršenja u skladu s člankom 17.

3. Iznimno od članka 5., članka 8. stavka 3. točke (b) i članka 15., u mjeri u kojoj se te odredbe odnose na nositelja roditeljske odgovornosti, ova Direktiva ili određene njezine odredbe primjenjuju se na osobe iz stavaka 1. i 2. ovog članka koje su bile djeca kada je protiv njih pokrenut postupak, ali su u međuvremenu navršile 18 godina te je primjena ove Direktive ili nekih njezinih odredaba prikladna s obzirom na okolnosti predmeta, uključujući zrelost i ranjivost dotične osobe. Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati ovu Direktivu kada dotična osoba napuni 21 godinu.

[…]”

18 Članak 3. točka 1. te direktive definira „dijete” kao „osob[u] mlađu od 18 godina”.

19 U skladu s člankom 4. Direktive 2016/800, naslovljenim „Pravo na informacije”:

„1. Države članice osiguravaju da se djecu, kada ih se obavijesti da su osumnjičenici ili optuženici, odmah obavješćuje o njihovim pravima u skladu s Direktivom [2012/13] i o općim aspektima vođenja postupka.

Države članice također osiguravaju da su djeca obaviještena o pravima utvrđenima u ovoj Direktivi. Te se informacije pružaju na sljedeći način:

(a) odmah u slučajevima kada se dijete obavijesti da je osumnjičenik ili optuženik, s obzirom na:
   i. pravo da nositelj roditeljske odgovornosti bude obaviješten kako je predviđeno u članku 5.;
   ii. pravo na pomoć odvjetnika, kako je predviđeno u članku 6.;
   iii. pravo na zaštitu privatnosti, kako je predviđeno u članku 14.;
   iv. pravo na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti tijekom faza postupka koje nisu saslušanja pred sudom, kako je predviđeno u članku 15. stavku 4.;
   v. pravo na pravnu pomoć, kako je predviđeno u članku 18.;

(b) u najranijoj prikladnoj fazi postupka o:
   i. pravu na pojedinačnu ocjenu, kako je predviđeno u članku 7.;
   ii. pravu na liječnički pregled, uključujući pravo na liječničku pomoć, kako je predviđeno u članku 8.;
   iii. pravu na ograničenje lišenja slobode i korištenje alternativnih mjera, uključujući pravo na periodično preispitivanje pritvora, kako je predviđeno u člancima 10. i 11.;
   iv. pravu na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti tijekom saslušanja pred sudom, kako je predviđeno člankom 15. stavkom 1.;
   v. pravu osobnog nazočenja suđenju, kako je predviđeno člankom 16.;
   vi. pravu na učinkovite pravne lijekove, kako je predviđeno u članku 19.;

(c) nakon lišavanja slobode uz poštovanje prava na posebni tretman u slučaju lišavanja slobode, kako je previđeno u članku 12.

2. Države članice osiguravaju da se informacije iz stavka 1. daju u pismenom, usmenom ili u oba oblika, na jednostavnom i pristupačnom jeziku te da se takve informacije bilježe koristeći postupak bilježenja u skladu s nacionalnim pravom.

3. U slučaju kada se djeci dostavlja pismo o pravima u skladu s Direktivom [2012/13], države članice osiguravaju da takvo pismo uključuje upućivanje na njihova prava iz ove Direktive."

20 Članak 5. Direktive 2016/800, naslovljen „Pravo djeteta na informiranje nositelja roditeljske odgovornosti", u stavku 1. predviđa:

„Države članice osiguravaju da nositelj roditeljske odgovornosti u najkraćem mogućem roku dobije informacije koje dijete ima pravo primiti u skladu s člankom 4."

21 Članak 6. te direktive, naslovljen „Pomoć odvjetnika", određuje:

„1. Djeca koja su osumnjičenici ili optuženici imaju pravo na pristup odvjetniku u skladu s Direktivom [2013/48]. Ništa što je sadržano u ovoj Direktivi, posebno u ovom članku, neće ugroziti to pravo.

2. Države članice osiguravaju da djeci u skladu s ovim člankom pomaže odvjetnik kako bi im se omogućilo djelotvorno korištenje prava na obranu.

3. Od trenutka kad su saznala da su osumnjičenici ili optuženici za počinjenje kaznenog djela, države članice djeci osiguravaju pomoć odvjetnika bez nepotrebnog odlaganja. U svakom slučaju, djeca imaju pravo na pomoć odvjetnika od bilo kojeg od sljedećih trenutaka, ovisno o tome koji je od njih najraniji:

(a) prije nego što su ispitana od strane policije ili drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudnog tijela;

(b) po izvršenju istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza, u skladu sa stavkom 4. točkom (c), od strane istražnih ili drugih nadležnih tijela;

(c) bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode;

(d) ako su pozvana na sud nadležan za kaznene stvari, pravovremeno prije nego što se pojave pred tim sudom.

4. Pomoć odvjetnika uključuje sljedeće:

(a) države članice osiguravaju da djeca imaju pravo na privatni sastanak i komunikaciju s odvjetnikom koji ih zastupa, uključujući prije ispitivanja od strane policije ili drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudnog tijela;

(b) države članice osiguravaju da djeca imaju pravo na pomoć odvjetnika tijekom ispitivanja i da mu je na učinkovit način omogućeno sudjelovanje u ispitivanju. Takvo se sudjelovanje provodi u skladu s postupcima utvrđenima nacionalnim pravom, pod uvjetom da takvi postupci ne dovode u pitanje učinkovito ostvarenje ili temelj dotičnog prava. Ako odvjetnik sudjeluje u ispitivanju, činjenica da se takvo sudjelovanje dogodilo bilježi se koristeći postupak bilježenja utvrđen nacionalnim pravom;

(c) države članice osiguravaju da djeca imaju, kao minimum, pravo da njihov odvjetnik prisustvuje sljedećim istražnim radnjama ili radnjama prikupljanja dokaza, ako su te radnje predviđene nacionalnim pravom i ako se od osumnjičenika ili optuženika zahtijeva ili mu je dopušteno da nazoči:
   i. dokaznim radnjama prepoznavanja;
   ii. suočavanjima;
   iii. rekonstrukcij[i poprišta] kaznenog djela.

5. Države članice poštuju povjerljivost komunikacije između djece i njihova odvjetnika u ostvarivanju prava na pristup odvjetniku predviđenog ovom Direktivom. Ta komunikacija uključuje sastanke, dopisivanje, telefonske razgovore i druge oblike komunikacije dopuštene nacionalnim pravom.

6. Pod uvjetom da je to u skladu s pravom na pošteno suđenje, države članice mogu odstupiti od stavka 3. ako pomoć odvjetnika nije razmjerna u svjetlu okolnosti predmeta, uzimajući u obzir težinu navodnog kaznenog djela, složenost predmeta i mjere koje bi se mogle poduzeti u pogledu takvog kaznenog djela, s time da se podrazumijeva da je najbolji interes djeteta uvijek na prvom mjestu.

U svakom slučaju, države članice djetetu osiguravaju pomoć odvjetnika:

(a) kada je dijete pozvano pred nadležni sud ili suca kako bi se odlučilo o pritvoru u bilo kojoj fazi postupka u okviru ove Direktive; i

(b) tijekom pritvora.

Države članice također osiguravaju da se oduzimanje slobode ne izriče kao kaznena presuda ako dijete nije imalo pomoć odvjetnika u smislu da je djetetu omogućeno da ostvaruje pravo na obranu na učinkovit način i, u svakom slučaju, tijekom sudske rasprave.

7. Kada djetetu treba pomoć odvjetnika u skladu s ovim člankom, a odvjetnik nije prisutan, nadležna tijela odgađaju ispitivanje djeteta ili druge istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza iz stavka 4. točke (c) za razumno vremensko razdoblje, kako bi omogućila dolazak odvjetnika ili, ako ga dijete nije angažiralo, kako bi djetetu angažirali odvjetnika.

8. U iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene prava iz stavka 3. u mjeri u kojoj je to opravdano, s obzirom na posebne okolnosti predmeta, na temelju jednog od sljedećih uvjerljivih razloga:

(a) ako postoji hitna potreba za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili tjelesni integritet osobe;

(b) ako je poduzimanje trenutačnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje bitnih opasnosti za kazneni postupak u vezi s teškim kaznenim djelom.

Države članice osiguravaju da prilikom primjene ovog stavka nadležna tijela u obzir uzimaju najbolji interes djeteta.

Odluku o nastavku ispitivanja u odsutnosti odvjetnika na temelju ovog stavka i isključivo na osnovi pojedinačnog slučaja može donijeti pravosudno tijelo ili drugo nadležno tijelo, pod uvjetom da se odluka može predati na sudsko preispitivanje."

22 Članak 7. navedene direktive odnosi se na pravo na pojedinačnu ocjenu.

23 U skladu s člankom 13. stavkom 2. te direktive:

„Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi osigurale da se prema djeci uvijek postupa s poštovanjem i primjereno s obzirom na njihovu dob, zrelost i razinu shvaćanja te uzimajući u obzir njihove posebne potrebe, uključujući probleme u komunikaciji koje ona mogu imati."

24 Članak 15. Direktive 2016/800, naslovljen „Pravo djeteta na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti tijekom postupka", u svojem stavku 4. određuje:

„Uz pravo osigurano stavkom 1., države članice osiguravaju djeci pravo na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti, ili druge odgovarajuće odrasle osobe iz stavka 2., tijekom drugih faza postupka osim saslušanja pred sudom na kojima je dijete prisutno i za koje nadležno tijelo smatra da:

(a) je u najboljem interesu djeteta da bude u pratnji te osobe; i

(b) nazočnost te osobe neće dovesti u pitanje kazneni postupak."

25 Člankom 18. te direktive predviđeno je:

„Države članice osiguravaju da se nacionalnim pravom povezanim s pravnom pomoći jamči učinkovito ostvarivanje prava na pomoć odvjetnika na temelju članka 6."

26 Članak 19. navedene direktive glasi:

„Države članice osiguravaju da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku, kao i djeca koja su tražene osobe, u okviru nacionalnog prava imaju učinkovit pravni lijek u slučaju kršenja njihovih prava iz ove Direktive."

Poljsko pravo

27 Članak 6. ustawe – Kodeks postępowania karnego (Zakon o Zakoniku o kaznenom postupku), od 6. lipnja 1997. (Dz. U. iz 2022., pozicija 1375), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP) određuje:

„Optuženik ima pravo na obranu, uključujući i pravo na pomoć branitelja, o čemu ga valja poučiti."

28 Člankom 79. ZKP-a određuje se:

„§ 1. U kaznenom postupku optuženik mora imati branitelja:

1) ako je mlađi od 18 godina.

[…]

§ 2. Optuženik mora imati branitelja i onda ako sud ocijeni da je to nužno zbog drugih okolnosti koje otežavaju obranu.

§ 3. U slučajevima iz stavaka 1. i 2. obvezno je sudjelovanje branitelja na raspravi i na onim saslušanjima na kojima je obvezno sudjelovanje optuženika.

[…]”

29 U skladu s člankom 168a ZKP-a:

„Dokazi se ne mogu smatrati nedopuštenima samo na temelju toga što su pribavljeni povredom postupovnih pravila ili protupravnom radnjom u smislu članka 1. stavka 1. Kaznenog zakonika, osim ako su dokazi pribavljeni u vezi s obavljanjem dužnosti javnog službenika, kao posljedica: ubojstva, namjernog nanošenja tjelesnih ozljeda ili lišenja slobode.”

30 Članak 301. ZKP-a propisuje:

„Osumnjičenik bi se, na svoj zahtjev, trebao ispitati uz sudjelovanje branitelja po službenoj dužnosti. Nedolazak branitelja ne sprječava ispitivanje.”

31 Na temelju članka 9. ustawe – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Zakon o organizaciji redovnih sudova), od 27. srpnja 2001. (Dz. U. iz 2001. br. 98, pozicija 1070), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Zakon o organizaciji redovnih sudova), upravni nadzor nad djelatnošću sudova obavlja ministar pravosuđa.

32 U skladu s člankom 130. tog zakona:

„1. Ako je sudac uhićen jer je zatečen u počinjenju namjernog kaznenog djela ili ako zbog vrste djela koje je sudac počinio, važnost suda ili bitni interesi službe zahtijevaju njegovo hitno udaljavanje od obnašanja dužnosti, predsjednik suda ili ministar pravosuđa može odrediti udaljavanje od obnašanja dužnosti suca bez odgode do donošenja rješenja stegovnog suda, a najdulje mjesec dana.

2. Ako sudac iz stavka 1. obnaša dužnost predsjednika suda, ministar pravosuđa može naložiti njegovo privremeno udaljavanje od obnašanja dužnosti.

3. Predsjednik suda ili ministar pravosuđa u roku od tri dana od datuma donošenja rješenja iz stavka 1. o njemu obavještava stegovni sud koji bez odgode, a najkasnije prije isteka roka određenog u rješenju o privremenom udaljavanju od obnašanja dužnosti, donosi odluku kojom se sud udaljava od obnašanja dužnosti ili kojom se poništava rješenje o privremenom udaljavanju od obnašanja dužnosti. Stegovni sud obavještava suca o sjednici ako to smatra uputnim.”

33 U zahtjevu za prethodnu odluku navedeno je više odredaba ustawe – Prawo o prokuraturze (Zakon o državnom odvjetništvu), od 28. siječnja 2016. (Dz. U. iz 2016., pozicija 177), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku, koje se odnose na organizaciju i ustroj državnog odvjetništva te na ovlasti državnih odvjetnika. Tim je odredbama, među ostalim, predviđeno da funkciju Prokuratora Generalnog (glavni državni odvjetnik) obavlja ministar pravosuđa. Usto, državni odvjetnici u načelu su neovisni u obavljanju svojih zadaća. Ipak, oni su dužni pridržavati se naredbi, smjernica i uputa nadređenog državnog odvjetnika.

Glavni postupak i prethodna pitanja

34 Pred Sądom Rejonowym w Słupsku (Općinski sud u Słupsku, Poljska), sudom koji je uputio zahtjev u ovom predmetu, vodi se kazneni postupak pokrenut protiv M. S.-a, J. W.-a i M. P.-a zbog toga što su provalili u napušteno odmarališteкoje se nalazi u Ustki (Poljska) (u daljnjem tekstu: sporna djela), čime je nanesena šteta M. B.-u i B. B.-u, koje zastupa imenovani skrbnik, D. G. Ta je provala kazneno djelo u smislu Kodeksa karnog (Kazneni zakonik), kažnjiva kaznom zatvora do jedne godine.

35 M. S.-a se tereti da je između prosinca 2021. i siječnja 2022. u više navrata provalio u to odmaralište, dok se J. W.-a i M. P.-a tereti da su u taj prostor provalili jednom. U trenutku počinjenja spornih djela M. S., J. W. i M. P. imali su 17 godina.

36 Dana 26. siječnja 2022. policija je pozvala M. S.-a kako bi ga ispitala u svojstvu osumnjičenika. Policijski službenik koji ga je ispitivao znao je da na taj datum M. S. još nije bio navršio 18 godina. Njegovi roditelji nisu bili prethodno obaviješteni o tom ispitivanju. U pozivu nije bilo navedeno da M. S. može angažirati odvjetnika. M. S. je došao u policijsku postaju s majkom koja, unatoč njezinu zahtjevu, nije mogla prisustvovati sinovu ispitivanju jer su policijski službenici smatrali da on za sporna djela odgovara kao odrasla osoba. Usto, majci su uskraćene bilo kakve informacije o tijeku istrage, a ni M. S. nije bio poučen o svojem pravu da se upozna sa spisom postupka prije nego što sud bude odlučivao o optužnici.

37 Tijekom prvog ispitivanja M. S. je priznao da je počinio sporna djela te je detaljno opisao njihov tijek, dajući izjave koje su ga mogle inkriminirati. Nakon tih izjava preinačena je optužba protiv njega jer je, umjesto da mu je stavljena na teret jedna provala u odmaralište o kojem je riječ, stavljeno njih više.

38 M. S.-u je pročitana i uručena odluka o podizanju optužnice. On je potpisao tu odluku. Uručen mu je i dokument o općim informacijama o pravima i obvezama osumnjičenika u okviru kaznenog postupka koji nije sadržavao poseban navod o pravima i obvezama maloljetnikâ. Pružene informacije su, među ostalim, uključivale informacije o pravu davanja izjava ili pravu na šutnju, ili pravu na odbijanje odgovora na pitanja bez davanja obrazloženja za to, pravu na pomoć odvjetnika po njegovu izboru i pravu zahtijevanja imenovanja branitelja po službenoj dužnosti ako osumnjičenik nema financijskih sredstava za angažman odvjetnika, pravu zahtijevanja toga da angažirani odvjetnik bude prisutan tijekom ispitivanja, pod uvjetom da činjenica da on ne prisustvuje ne predstavlja prepreku ispitivanju. Budući da je taj dokument bio opsežan i složen, M. S. se nije upoznao s njegovim sadržajem. Međutim, potpisao je da ga je primio.

39 M. S. je isto tako obaviješten o svojem pravu na zahtijevanje usmenog priopćavanja osnove optužbe protiv njega i pisanog obrazloženja odluke o podizanju optužnice, koja je morala biti dostavljena njemu ili njegovu odvjetniku u roku od četrnaest dana. On se nije odrekao tog prava niti je podnio takve zahtjeve. Ni M. S. ni njegovi roditelji nisu angažirali odvjetnika da ga brani. M. S.-u nije dodijeljen ni branitelj imenovan po službenoj dužnosti.

40 M. S. je ispitan u dva navrata. Nijedno od tih ispitivanja nije zabilježeno u obliku audiovizualnog zapisa. Na temelju informacija koje je pružio M. S. tijekom ispitivanjâ, policijski službenici identificirali su druge osobe osumnjičene da su s njime nezakonito provalile u odmaralište o kojem je riječ, među kojima su bili i drugi maloljetni osumnjičenici, J. W. i M. P.

41 To dvoje maloljetnika pozvano je u policijsku postaju u Ustki kako bi ih se tamo ispitalo u svojstvu osumnjičenika. Ni roditelji J. W.-a ni roditelji M. P.-a nisu bili obaviješteni o tom ispitivanju, iako je policijski službenik zadužen za ispitivanje znao da je to dvoje osumnjičenika mlađe od 18 godina.

42 Ispitivanja J. W.-a i M. P.-a provedena su isto kao i ono M. S.-a. Pozivi na ispitivanje J. W.-u i M. P.-u nisu sadržavali nikakvu informaciju o njihovu pravu na angažiranje odvjetnika ili na pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti. Ni J. W.- u ni M. P.-u ni njihovim roditeljima nije bila poznata činjenica da imaju pravo dobiti informacije o tijeku postupka ili da, u slučaju roditelja, imaju pravo biti pratnja svojoj djeci tijekom faze koja prethodi njihovu suđenju, niti su oni o toj činjenici bili obaviješteni. J. W.-u i M. P.-u je uručen isti dokument kao i onaj koji je dostavljen M. S.-u, poput onoga što je naveden u točki 38. ove presude, te se kao i potonji nisu upoznali sa sadržajem tog dokumenta zbog njegove opsežnosti i složenosti izričaja.

43 Tijekom faze koja je prethodila kaznenom postupku nije provedena nikakva pojedinačna ocjena maloljetnih osumnjičenika na temelju članka 7. Direktive 2016/800.

44 Dana 31. svibnja 2022. Prokurator Prokuratury Rejonowej w Słupsku (državni odvjetnik općinskog državnog odvjetništva u Słupsku, Poljska) je potpisao optužnicu protiv maloljetnih osumnjičenika te ju je proslijedio Sądu Rejonowym w Słupsku (Općinski sud u Słupsku). Budući da maloljetni osumnjičenici nisu angažirali odvjetnika, taj je sud svakom od njih imenovao branitelja po službenoj dužnosti.

45 Na raspravi od 23. kolovoza 2022. tijekom koje su maloljetni osumnjičenici izjavili da nisu krivi, M. S. je dao izjave, ali su ih J. W. i M. P. odbili dati te su odgovarali jedino na pitanja svojih odvjetnika. Odvjetnici svakog od maloljetnih osumnjičenika zahtijevali su da se izjave koje je njihova stranka dala tijekom faze koja prethodi suđenju ne uzmu u obzir, s obzirom na to da su ti dokazi prikupljeni povredom njihovih postupovnih prava, to jest tijekom policijskih ispitivanja provedenih bez prisutnosti odvjetnika, čije je sudjelovanje u postupku bilo obvezno. Odvjetnici su istaknuli da tako prikupljeni dokazi ne mogu služiti kao osnova za utvrđivanje činjenica.

46 Sąd Rejonowy w Słupsku (općinski sud u Słupsku) je kao nedopušten odbacio zahtjev Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Słupsku (državni odvjetnik općinskog državnog odvjetništva u Słupsku) da se uzmu u obzir dokazi koji proizlaze iz izjava koje su maloljetni osumnjičenici dali tijekom faze koja prethodi kaznenom postupku prilikom ispitivanja provedenih bez prisutnosti odvjetnika. Stoga su te izjave izbrisane kao dokazi iz spisa.

47 Na raspravi od 26. kolovoza 2022. taj je sud po službenoj dužnosti utvrdio da je M. P. navršio 18 godina i da se, s obzirom na članak 79. stavak 1. točku 1. ZKP-a, na njega više nije primjenjivala obveza pomoći odvjetnika. Odvjetnik M. P.-a ipak je zahtijevao da se zadrži njegovo imenovanje po službenoj dužnosti jer je M. P. u trenutku pokretanja kaznenog postupka bio maloljetan i jer iz okolnosti predmeta proizlazi da njegova razina zrelosti zahtijeva da ima pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti. Navedeni je sud prihvatio taj zahtjev.

48 U svojem zahtjevu za prethodnu odluku Sąd Rejonowy w Słupsku (Općinski sud u Słupsku) isto tako ističe da je osoba nadređena Prokuratoru Prokuratury Rejonowej w Słupsku (državni odvjetnik općinskog državnog odvjetništva u Słupsku), stranci u kaznenom postupku pokrenutom protiv maloljetnih osumnjičenika, Prokurator Generalny (glavni državni odvjetnik),

koji je također i ministar pravosuđa. On upravlja djelatnošću državnog odvjetništva, osobno ili posredstvom Prokuratora Krajowog (nacionalni državni odvjetnik) i drugih zamjenika Prokuratora Generalnog (glavni državni odvjetnik), donoseći odluke, smjernice i upute.

49 Sudac koji je odlučivao u glavnom predmetu kao sudac pojedinac Sąda Rejonowog w Słupsku (Općinski sud u Słupsku) udaljen od obnašanja svojih dužnosti od 9. veljače 2022. do 8. ožujka 2022. odlukom Prokuratora Generalnog (glavni državni odvjetnik), na temelju članka 130. stavka 1. Zakona o organizaciji redovnih sudova, jer je u okviru predmeta koji se razlikuje od glavnog predmeta počinio takvu radnju da su važnost Sąda Rejonowog w Słupsku (Općinski sud u Słupsku) i bitni interesi službe zahtijevali njegovo hitno udaljenje od obnašanja dužnosti.

50 Naime, u tom je drugom predmetu taj sudac donio rješenje kojim je prihvatio zahtjev jedne stranke, kojom je ona tražila isključenje suca koji je imenovan nakon postupka koji je uključivao Krajowu Rada Sądownictwa (Državno sudbeno vijeće, Poljska) koje je ustanovljeno nakon 2018., jer to imenovanje nije bilo u skladu s pravom Unije ni EKLJP-om.

51 Zatim je Prokurator Prokuratury Rejonowej w Słupsku (državni odvjetnik općinskog državnog odvjetništva u Słupsku) o toj situaciji obavijestio Prokuratora Regionalnog w Gdańsku (okružni državni odvjetnik u Gdańsku, Poljska) koji je tu informaciju proslijedio ministru pravosuđa, na temelju uputa državnog odvjetništva, koje državne odvjetnike obvezuju da bez odgode obavijeste mjesno nadležnog okružnog državnog odvjetnika o slučajevima u kojima sudovi dovode u pitanje status drugog suca, status redovnog suda ili status sudaca Sąda Najwyższyeg (Vrhovni sud, Poljska). U biti, te upute obvezuju obavještavanje o bilo kojoj situaciji u kojoj se sudac izravno poziva na odredbe prava Unije i sudsku praksu Suda i izuzima iz primjene nacionalno pravo.

52 U tim okolnostima sud koji je uputio zahtjev dvoji o više aspekata tumačenja prava Unije.

53 Kao prvo, sud koji je uputio zahtjev smatra da su okolnosti u kojima se odvija kazneni postupak lišile maloljetne osumnjičenike najnižih standarda zaštite koji se primjenjuju na „djecu“ u smislu članka 3. točke 1. Direktive 2016/800, s obzirom na to da su oni osumnjičenici ili optuženici, kao i prava na koja se svi osumnjičenici mogu pozivati na temelju direktiva 2013/48 i 2012/13, što svjedoči o nepravilnom prenošenju tih direktiva u poljsko pravo.

54 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita se o zaključcima koje valja izvući iz toga što nije pravilno preneseno pravo Unije, uzimajući u obzir izravan učinak odredaba o pravu na informacije i pravu na pomoć odvjetnika. On naglašava da postupovna pravila koja su na snazi u Poljskoj sadržavaju odredbe koje nisu samo nedovoljno precizne kako bi jamčile prava djece sadržana u Direktivi 2016/800, nego i onemogućuju tumačenje tih odredaba koje bi bilo u skladu s pravom Unije.

55 Kao treće, upiti suda koji je uputio zahtjev odnose se na pravne lijekove koji djeci osumnjičenicima ili optuženicima djelotvorno jamče uklanjanje učinaka povrede njihovih prava koja proizlaze iz Direktive 2016/800 i direktiva 2012/13 i 2013/48, u vezi s načelom poštenog suđenja. Članak 19. Direktive 2016/800 predviđa da djeca osumnjičenici ili optuženici imaju djelotvoran pravni lijek u skladu s nacionalnim pravom u slučaju povrede njihovih prava iz te direktive. Međutim, potonja direktiva pobliže ne određuje koji su pravni lijekovi, čime se naslućuje da je njihovo određivanje prepušteno diskreciji država članica.

56 K tomu, iz direktiva 2012/13 i 2013/48 proizlazi da u pravu Unije ne postoje jasne odredbe o mogućnosti korištenja kao dokaza izjava koje je osumnjičeno ili optuženo dijete dalo bez prisutnosti odvjetnika. Međutim, članak 12. Direktive 2013/48, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 50., predviđa klauzulu o isključenju dokaza prikupljenih povredom prava na odvjetnika.

57 Usto, sud koji je uputio zahtjev naglašava da ni EKLJP ni Povelja ne predviđaju načine izvršavanja prava obrane ili posljedice njihove povrede. One prepuštaju državama članicama izbor sredstava kako bi u njihovim pravnim sustavima bila osigurana ta prava, ali pod uvjetom da su ta sredstva usklađena sa zahtjevima koji se odnose na pravičan postupak. S tim u vezi, potrebno je pozvati se na EKLJP kako bi se utvrdila najniža razina zaštite koju moraju jamčiti pravni lijekovi. U svojoj sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava je definirao važnost prava na pomoć odvjetnika radi ocjene pravičnosti postupaka te je odlučivao o pitanju mogućnosti korištenja u okviru kaznenog postupka dokaza prikupljenih povredom prava osumnjičenika na pomoć odvjetnika u početnoj fazi kaznenog postupka.

58 Kao četvrto, sud koji je uputio zahtjev iznosi zadnja razmatranja o statusu državnog odvjetnika u okviru kaznene istrage te o neovisnosti sudova. Načelo djelotvorne zaštite prava dodijeljenih pravom Unije nužno počiva na neovisnosti i nepristranosti svih tijela države članice o kojoj je riječ. Mehanizam koji bi tijelima izvršne vlasti omogućavao zadiranje u proces donošenja odluka istražnih tijela kao i proces donošenja odluka sudova problematičan jer omogućuje izvršnoj vlasti da utječe na donesene ocjene i da dovodi u pitanje presude donesene uplitanjem u postupak izravne primjene prava Unije kako tijekom kaznene istrage tako i u sudskom postupku.

59 Osobito, sud koji je uputio zahtjev je zabrinut zbog ovlasti na temelju koje ministar pravosuđa, na temelju članka 130. stavka 1. Zakona o organizaciji redovnih sudova, može naložiti udaljavanje, bez odgode, suca od obnašanja dužnosti ako on donosi odluke izravno na temelju prava Unije ili odluke kojom se jamči neovisnost i nepristranost suda.

60 U tim je okolnostima Sąd Rejonowy w Słupsku (Općinski sud u Słupsku) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 6. [stavke 1. i 2., članak 6. stavak 3. točku (a), članak 6. stavak 7.] i članak 18. u vezi s uvodnim izjavama 25., 26. i 27. Direktive [2016/800] tumačiti na način da su, od trenutka optužbe osumnjičenika koji je mlađi od 18 [godina], nadležna tijela pred kojima se vodi postupak dužna osigurati djetetu pravo na pomoć branitelja po službenoj dužnosti, ako ono nema branitelja po vlastitom izboru (s obzirom na to da dijete ili nositelj roditeljske odgovornosti nisu sami osigurali takvu pomoć) i osigurati da branitelj sudjeluje u provođenju radnji u fazi koja prethodi suđenju kao što je ispitivanje maloljetnika u svojstvu osumnjičenika te da se njima onemogućuje ispitivanje maloljetnika bez sudjelovanja branitelja?

2. Treba li članak 6. stavke 6. i 8. u vezi s uvodnim izjavama 16., 30., 31. i 32. Direktive [2016/800] tumačiti na način da odstupanje od prava na pomoć branitelja bez nepotrebne odgode nije dopušteno ni u kojem slučaju u predmetima povodom kaznenih djela za koja je propisana kazna oduzimanja slobode, a privremeno odstupanje od primjene prava na pomoć branitelja u smislu članka 6. stavka 8. [te direktive] moguće je samo tijekom faze koja prethodi suđenju i samo ako postoje okolnosti koje su izričito navedene u članku 6. stavku 8. točkama (a) i (b) [navedene direktive] i koje moraju biti izravno utvrđene odlukom o ispitivanju u odsutnosti odvjetnika koja se načelno može pobijati?

3. U slučaju potvrdnog odgovora na barem jedno od pitanja iz točaka 1. i 2., treba li navedene odredbe Direktive [2016/800] tumačiti na način da im se protive nacionalne odredbe kao što su:
   (a) članak 301. druga rečenica [ZKP-a] prema kojem se, samo na njegov zahtjev, osumnjičenika ispituje uz sudjelovanje imenovanog branitelja, a nedolazak branitelja na ispitivanje osumnjičenika ne sprječava ispitivanje;
   (b) članak 79. stavak 3. [ZKP-a] prema kojem, ako je riječ o osobi mlađoj od 18 [godina] (članak 79. stavak 1. točka 1.[ZKP-a]), sudjelovanje branitelja obvezno je tek na raspravi i onim saslušanjima na kojima je obvezno sudjelovanje osumnjičenika, odnosno u fazi sudskog postupka?

4. Treba li odredbe navedene u [prvom i drugom pitanju], kao i načelo nadređenosti i načelo izravnog učinka direktiva tumačiti na način da ovlašćuju (odnosno obvezuju) nacionalni sud koji razmatra predmet u kaznenom postupku obuhvaćenom područjem primjene Direktive [2016/800] i sva državna tijela da izuzmu iz primjene odredbe nacionalnog prava koje nisu u skladu s Direktivom, kao što su one navedene u trećem pitanju, i slijedom toga, zbog isteka roka za prijenos, nacionalnu odredbu zamijene navedenim odredbama Direktive koje imaju izravan učinak?

5. Treba li članak 6. stavke 1., 2., 3. i 7. te članak 18. u vezi s člankom 2. stavcima 1. i 2., uvodnim izjavama 11., 25. i 26. Direktive [2016/800] te člankom 13. i uvodnom izjavom 50. Direktive [2013/48], tumačiti na način da država članica jamči pravnu pomoć osumnjičenicima ili optuženicima u kaznenom postupku koji su bili djeca kada je protiv njih pokrenut postupak, ali su u međuvremenu navršili 18 [godina] te da je ta pomoć obvezna do pravomoćnog okončanja postupka?

6. U slučaju potvrdnog odgovora na [peto pitanje], treba li navedene odredbe Direktive [2016/800] tumačiti na način da im se protive nacionalne odredbe kao što je članak 79. stavak 1. točka 1. [ZKP-a] u skladu s kojim u kaznenom postupku optuženik mora imati branitelja samo dok ne navrši 18 godina?

7. Treba li odredbe navedene u šestom pitanju te načelo nadređenosti i načelo izravnog učinka direktiva tumačiti na način da ovlašćuju (odnosno obvezuju) nacionalni sud koji razmatra predmet u kaznenom postupku obuhvaćenom područjem primjene Direktive [2016/800] i sva državna tijela da izuzmu iz primjene odredbe nacionalnog prava koje nisu u skladu s Direktivom, kao što su one navedene u [petom pitanju], i primijene odredbu nacionalnog prava kao što je članak 79. stavak 2. [ZKP-a] prilikom tumačenja u skladu s Direktivom (tumačenje u skladu s pravom Unije), odnosno da se zadrži branitelj koji je po službenoj dužnosti dodijeljen optuženiku koji je u trenutku podizanja optužnice bio mlađi od 18 [godina], ali je u međuvremenu, tijekom postupka, navršio 18 [godina] i protiv kojeg se i dalje vodi kazneni postupak, do pravomoćnog okončanja postupka, pod pretpostavkom da je to potrebno s obzirom na okolnosti koje ugrožavaju obranu ili pak, zbog isteka roka za prijenos, da nacionalnu odredbu zamijene navedenim odredbama Direktive koje imaju izravan učinak?

8. Treba li članak 4. stavke 1. do 3. u vezi s uvodnim izjavama 18., 19. i 22. Direktive [2016/800], i članak 3. stavak 2. u vezi s uvodnim izjavama 19. i 26. Direktive [2012/13] tumačiti na način da su nadležna tijela (državno odvjetništvo, policija), najkasnije prije prvog službenog ispitivanja osumnjičenika koje provodi policija ili drugo nadležno tijelo, dužna odmah obavijestiti osumnjičenika, a istodobno i nositelja roditeljske odgovornosti, o pravima koja su ključna za osiguravanje pravičnosti postupka i o postupovnim koracima u sklopu postupka, uključujući

osobito obvezu imenovanja branitelja za maloljetnog osumnjičenika, te o posljedicama neimenovanja branitelja po vlastitom izboru za maloljetnog optuženika (imenovanje branitelja po službenoj dužnosti), pri čemu djeci koja su osumnjičenici te informacije treba pružiti jednostavnim i pristupačnim jezikom, primjerenom dobi maloljetnika?

9. Treba li članak 7. stavke 1. i 2. u vezi s uvodnom izjavom 31. Direktive 2016/343] u vezi s člankom 3. stavkom 1. točkom (e) i člankom 3. stavkom 2. Direktive [2012/13] tumačiti na način da su tijela države članice – koja vode kazneni postupak u kojem sudjeluje osumnjičenik [ili] optuženik koji je dijete – dužna poučiti dijete koje je osumnjičenik o pravu na šutnju i pravu osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu na razumljiv način koji je primjeren dobi maloljetnika?

10. Treba li članak 4. stavke 1. do 3. u vezi s uvodnim izjavama 18., 19. i 22. Direktive [2016/800] i članak 3. stavak 2. u vezi s uvodnim izjavama 19. i 26. Direktive [2012/13] tumačiti na način da zahtjeve iz navedenih odredbi ne ispunjava uručivanje općenite obavijesti neposredno prije ispitivanja maloljetnog osumnjičenika, a da se pritom ne uzimaju u obzir posebna prava koja proizlaze iz područja primjene Direktive 2016/800, i da se takva obavijest uručuje samo osumnjičeniku bez branitelja, a ne i nositelju roditeljske odgovornosti i u situaciji u kojoj je ta obavijest u jezičnom smislu sastavljena neprimjereno dobi osumnjičenika?

11. Treba li članke 18. i 19. u vezi s uvodnom izjavom 26. Direktive [2016/800] i članak 12. stavak 2. u vezi s uvodnom izjavom 50. Direktive [2013/48] u vezi s člankom 7. stavcima 1. i 2. u vezi s člankom 10. stavkom 2. u vezi s uvodnom izjavom 44. Direktive [2016/343] kao i načelo poštenog suđenja tumačiti na način da, u pogledu izjava koje je dao osumnjičenik tijekom policijskog ispitivanja koje je provedeno bez pristupa odvjetniku i bez pravilnog obavješćivanja osumnjičenika o njegovim pravima, bez obavješćivanja nositelja roditeljske odgovornosti o pravima i općenitim aspektima vođenja postupka na koje dijete ima pravo na temelju članka 4. Direktive [2016/800], obvezuju (odnosno ovlašćuju) nacionalni sud koji razmatra predmet u kaznenom postupku obuhvaćenom područjem primjene navedenih direktiva i sva državna tijela da osiguraju da se osumnjičenika [ili] optuženika stavi u isti položaj u kojem bi bio da nije došlo do povrede i stoga izdvoje takav dokaz, osobito kada se inkriminirajuće izjave dane tijekom takvog ispitivanja mogu upotrijebiti za osudu te osobe?

12. Treba li stoga odredbe [iz jedanaestog pitanja] te načelo nadređenosti i načelo izravnog učinka tumačiti na način da se njima zahtijeva da nacionalni sud pred kojim se vodi kazneni postupak obuhvaćen područjem primjene navedenih direktiva i sva druga državna tijela izuzmu iz primjene odredbe nacionalnog prava koje nisu u skladu s navedenim direktivama, kao što je to članak 168.a [ZKP-a], prema kojem se dokaz ne može smatrati nedopuštenim samo na temelju činjenice da je pribavljen kršenjem postupovnih odredbi ili kaznenim djelom iz članka 1. stavka 1. Kaznenog zakonika, osim ako je dokaz pribavljen u okviru obavljanja službenih dužnosti javnoga službenika povodom ubojstva, namjernoga oštećivanja zdravlja ili lišavanja slobode?

13. Treba li članak 2. stavak 1. Direktive [2016/800] u vezi s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a kao i načelo djelotvornosti u pravu [Unije] tumačiti na način da je državni odvjetnik, kao tijelo koje sudjeluje u provođenju pravosuđa i čuva vladavinu prava te pritom sudjeluje u fazi koja prethodi suđenju, dužan u toj fazi osigurati djelotvornu sudsku zaštitu u području obuhvaćenom primjenom prethodno navedene direktive i da je, u okviru djelotvorne primjene prava Unije, dužan jamčiti svoju neovisnost i nepristranost?

14. U slučaju potvrdnog odgovora na jedno od pitanja [1. do 12.], a osobito u slučaju potvrdnog odgovora na [trinaesto] pitanje, treba li članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a (načelo djelotvorne sudske zaštite) u vezi s člankom 2. UEU-a, osobito u vezi s načelom poštovanja vladavine prava, kako ga se tumači u sudskoj praksi Suda (presuda od 21. prosinca 2021., Euro Box Promotion i dr., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19, EU:C:2021:1034), i načelo neovisnosti sudstva iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, kako ga se tumači u sudskoj praksi Suda (presuda od 27. veljače 2018., Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117) tumačiti na način da se tim načelima, s obzirom na mogućnost neizravnog izvršavanja pritiska na suce i mogućnost da [Prokurator Generalny (glavni državni odvjetnik)] u tom pogledu izdaje obvezujuće naloge podređenim državnim odvjetnicima, protivi nacionalno zakonodavstvo iz kojeg proizlazi ovisnost državnog odvjetništva o tijelu izvršne vlasti, kao što je ministar pravosuđa, i da im se protivi postojanje nacionalnih odredbi kojima se ograničava neovisnost sudova i neovisnost državnog odvjetnika u primjeni prava Unije, a osobito:
    (a) članak 130. stavak 1. [Zakona o organizaciji redovnih sudova] kojim se ministru pravosuđa omogućuje da, u vezi s obvezom državnog odvjetnika da prijavi situaciju u kojoj sud odlučuje primjenjujući pravo [Unije], trenutačno suspendira suca s dužnosti do odluke stegovnog suda, koja se donosi u roku kraćem od jednog mjeseca, ako s obzirom na vrstu djela koje je sudac počinio, a koje uključuje izravnu primjenu prava Unije, ministar pravosuđa smatra da to zahtijevaju autoritet suda ili bitni interesi službe?
    (b) članak 1. stavak 2., članak 3. stavak 1. točke 1. i 3. te članak 7. stavci 1. do 6. i stavak 8. te članak 13. stavci 1. i 2. Zakona od 28. siječnja 2016. o državnom odvjetništvu koji, kada se razmatraju zajedno, upućuju na to da ministar pravosuđa, koji je ujedno i glavni državni odvjetnik i najviše tijelo državnog odvjetništva, može davati naloge koji obvezuju podređene državne odvjetnike, uključujući u mjeri u kojoj se ograničava ili sprečava izravna primjena prava Unije?”

Postupak pred Sudom

61 Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se o ovom zahtjevu za prethodnu odluku odluči u ubrzanom postupku na temelju članka 105. Poslovnika Suda. U potporu svojem zahtjevu taj sud ističe, prvo, da postavljena pitanja prekoračuju okvir glavnog predmeta, uzimajući u obzir znatan broj predmeta koji uključuju maloljetnike koji su osumnjičenici ili optuženici, po kojima poljski sudovi moraju postupati svakoga mjeseca i da nepravilni postupovni akti nepopravljivo narušavaju temeljna načela kaznenog postupka. Drugo, ti sudovi odlučuju na temelju odredaba kojima se uređuje poljski kazneni postupak koje, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ne jamče standarde minimalne zaštite koji proizlaze iz prava Unije. Treće, potreban je brz odgovor na prethodna pitanja kako bi se uklonile sumnje u pogledu mogućnosti tijela izvršne vlasti, poput ministra pravosuđa, da utječe na primjenu prava Unije u kaznenim postupcima koji uključuju maloljetnike koji su osumnjičenici ili optuženici..

62 Člankom 105. stavkom 1. Poslovnika predviđeno je da, na zahtjev suda koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku ili, iznimno, po službenoj dužnosti, predsjednik Suda može, kad priroda predmeta zahtijeva postupanje u kratkim rokovima, nakon što sasluša suca izvjestitelja i nezavisnog odvjetnika, odlučiti da se o tom zahtjevu, iznimno od odredaba tog poslovnika, odluči u ubrzanom postupku.

63 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je takav ubrzani postupak postupovni instrument koji treba odgovoriti na izvanrednu kriznu situaciju (presuda od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 54. i navedena sudska praksa).

64 U predmetnom je slučaju predsjednik Suda odlučio 21. listopada 2022., nakon saslušanja suca izvjestitelja i nezavisne odvjetnice, da ne treba prihvatiti zahtjev iz točke 61. ove presude.

65 Naime, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da znatan broj osoba ili pravnih situacija na koje će se možda odnositi odluka koju sud koji je uputio zahtjev mora donijeti nakon što je pred Sudom pokrenuo prethodni postupak ne može, kao takav, predstavljati iznimnu okolnost koja može opravdati korištenje ubrzanog postupka (presuda od 8. prosinca 2020., Staatsanwaltschaft Wien (Krivotvoreni nalozi za plaćanje), C-584/19, EU:C:2020:1002, t. 36. i navedena sudska praksa). Isto vrijedi i za okolnost da se na velik broj osoba potencijalno primjenjuju odluke koje su poljski sudovi donijeli na temelju odredaba kojima se uređuje poljski kazneni postupak čija je valjanost dovedena u pitanje s obzirom na pravo Unije (vidjeti analogijom presudu od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 55.).

66 Usto, ni činjenica da je u zahtjev za prethodnu odluku riječ o pitanjima obuhvaćenima kaznenim pravom ni puki, iako legitiman, interes osoba za što brže određivanje dosega prava koja one imaju na temelju prava Unije ne mogu dokazati postojanje iznimne okolnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 11. travnja 2024., Sapira i dr., C-114/23, C-115/23, C-132/23 i C-160/23, EU:C:2024:290, t. 23. i navedenu sudsku praksu)..

67 Naposljetku, kad je riječ dvojbama u pogledu mogućnosti tijela izvršne vlasti, poput ministra pravosuđa, da utječe na primjenu prava Unije, zahtjev iz točke 61. ove presude ne sadržava nijedan konkretan element na temelju kojeg se može zaključiti da bi se takva mogućnost mogla izbjeći pokretanjem ubrzanog postupka.

68 Međutim, predsjednik Suda odlučio je ovom predmetu dati prednost u odlučivanju na temelju članka 53. stavka 3. Poslovnika.

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

69 Poljska vlada tvrdi da su prethodna pitanja nedopuštena.

70 S jedne strane, prvo do dvanaestog pitanja nisu nužna za rješavanje spora u glavnom postupku. Naime, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je sud koji je uputio zahtjev odbacio kao nedopuštene, na temelju nacionalnog prava, zahtjeve Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Słupsku (državni odvjetnik općinskog državnog odvjetništva u Słupsku) za dobivanje dokaza koji proizlaze iz izjava koje su maloljetni osumnjičenici dali u okviru kaznene istrage o kojoj je riječ u glavnom postupku. Stoga je taj sud iz spisa izbrisao izjave koje su dali maloljetni osumnjičenici tijekom te istrage. Usto, svaki maloljetni osumnjičenik primio je pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti, a, što se tiče jednoga od njih, koji je navršio 18 godina tijekom postupka, sud koji je uputio zahtjev potvrdio je imenovanje takvog branitelja po službenoj dužnosti jer je ono bilo nužno zbog okolnosti koje predstavljaju prepreku njegovoj obrani.

71 S druge strane, trinaesto i četrnaesto pitanje potpuno su hipotetska jer nisu ni na koji način povezana s činjenicama ili predmetom glavnog postupka.

72 Naime, trinaesto i četrnaesto pitanje, točka (b) općenito se odnose na ovlast ministra pravosuđa, koji ujedno obnaša dužnost Prokuratora Generalnog (glavni državni odvjetnik), da daje obvezujuće upute njemu nižim državnim odvjetnicima, koje isto tako mogu ograničiti ili spriječiti izravnu primjenjivost prava Unije. S tim u vezi, sud koji je uputio zahtjev nije pojasnio na koji su način relevantne nacionalne odredbe primijenjene u glavnom postupku.

73 Što se tiče četrnaestog pitanja, točke (a) ono se odnosi na mogućnost privremenog udaljavanja od obnašanja dužnosti suca koji odlučuje u glavnom predmetu. U predmetnom slučaju udaljavanje o kojem je riječ započelo je 9. veljače, a završilo 8. ožujka 2022. te stoga više nije u tijeku. Usto, to je udaljavanje određeno u okviru postupka koji nije imao nikakve veze s glavnim predmetom. Osnova mjere udaljavanja o kojoj je riječ bila je osporavanje suca o kojem je riječ postojanja radnog odnosa drugog suca i valjanosti njegova imenovanja na temelju natječaja Krajowe Rada Sądownictwa (Državno sudbeno vijeće). Međutim, takvog scenarija nije moglo biti u glavnom predmetu, s obzirom na to da je u sastavu suda koji je uputio zahtjev sudac pojedinac. U svakom slučaju, nijedan element koji se odnosi na imenovanje sudaca u Poljskoj ne nalazi se u obrazloženju zahtjeva za prethodnu odluku.

74 Prokurator Regionalny w Gdańsku (okružni državni odvjetnik u Gdańsku) pak smatra da su jedanaesto do četrnaestog pitanja nedopuštena, s obzirom na to da odgovor Suda na njih nije nužan kako bi se riješio spor u glavnom postupku.

75 S obzirom na prethodne argumente, valja podsjetiti na to da je Sud u više navrata presudio da postupak uspostavljen člankom 267. UFEU-a predstavlja instrument suradnje između Suda i nacionalnih sudova zahvaljujući kojem Sud nacionalnim sudovima daje elemente za tumačenje prava Unije koji su im potrebni za rješavanje spora koji se pred njima vodi, te da smisao prethodnog postupka nije davanje savjetodavnih mišljenja o općenitim ili hipotetskim pitanjima, nego stvarna potreba za učinkovitim rješavanjem spora (presuda od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 62. i navedena sudska praksa).

76 U skladu s člankom 267. UFEU-a, zahtijevana prethodna odluka mora sudu koji je uputio zahtjev biti „potrebna” da bi mogao „donijeti presudu” u predmetu o kojem odlučuje (presuda od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 63. i navedena sudska praksa).

77 Naime, i iz teksta i iz strukture članka 267. UFEU-a proizlazi da je pretpostavka za odlučivanje u prethodnom postupku, među ostalim, činjenica da se pred nacionalnim sudovima stvarno vodi spor u kojem ti sudovi trebaju donijeti odluku koja može uzimati u obzir presudu donesenu u prethodnom postupku (presuda od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 64. i navedena sudska praksa).

78 U okviru takvog postupka treba dakle postojati poveznica između tog spora i odredbi prava Unije čije se tumačenje traži, poput one da je to tumačenje objektivno potrebno za odluku koju sud koji je uputio zahtjev treba donijeti (presuda od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 65. i navedena sudska praksa).

79 Prvo do dvanaestog pitanja u biti se odnose na tumačenje više odredaba Direktive 2016/800, u vezi s direktivama 2012/13, 2013/48 i 2016/343, u dijelu u kojem su tim odredbama uređena postupovna prava djece koja su osumnjičenici ili optuženici u okviru kaznenih postupaka.

80 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi se sud koji je uputio zahtjev pita o usklađenosti poljskog zakonodavstva kojim se uređuje kazneni postupak s navedenim odredbama i o zaključcima koje valja izvući u okviru glavnog postupka iz protivnosti nacionalnog prava pravu Unije. S tim u vezi, on pobliže određuje da je odgovor na prvo do dvanaestog pitanja neophodan kako bi se odlučilo o dopuštenosti dokaza koji proizlaze iz izjava koje su maloljetni osumnjičenici dali bez prisutnosti odvjetnika u okviru faze koja prethodi kaznenom postupku.

81 Točno je da sud koji je uputio zahtjev navodi da je odbio zahtjeve Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Słupsku (državni odvjetnik općinskog državnog odvjetništva u Słupsku) za dobivanje dokaza koji proizlaze iz inkriminirajućih izjava koje su maloljetni osumnjičenici dali tijekom faze koja prethodi kaznenom postupku bez prisutnosti odvjetnika tako što je odlučio da te dokaze ne uzme u obzir. Isto tako, kad je riječ o jednome od maloljetnih osumnjičenika koji je tijekom postupka koji se pred njime vodi navršio 18 godina, taj sud pojašnjava da je produljio imenovanje branitelja po službenoj dužnosti tom osumnjičeniku.

82 Međutim, s jedne strane, iz spisa kojim raspolaže Sud proizlazi da navedeni sud nije donio konačnu odluku kad je riječ o dopuštenosti navedenih dokaza. Stoga će odgovor na postavljena pitanja utjecati na tu odluku kako bi se sud koji je uputio zahtjev omogućilo da donese odluku o meritumu u glavnom predmetu. S druge strane, kad je riječ o odluci o produljenju imenovanja branitelja po službenoj dužnosti jednome od osumnjičenika u glavnom postupku, ona je donesena u kasnijoj fazi postupka i, slijedom toga, ne može kompenzirati eventualne povrede nastale tijekom faze koja prethodi kaznenom postupku.

83 Iz toga slijedi da u predmetnom slučaju odgovor Suda na prvo do dvanaestog pitanja potreban kako bi omogućio sudu koji je uputio zahtjev da riješi pitanja koja se postavljaju *in limine litis*, prije nego što potonji sud može, ovisno o slučaju, odlučiti o meritumu spora u glavnom postupku (vidjeti analogijom presudu od 6. listopada 2021., W.Ż. (Vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove pri vrhovnom sudu – Imenovanje), C-487/19, EU:C:2021:798, t. 94. i navedenu sudsku praksu).

84 Stoga, s obzirom na to da su ispunjeni uvjeti navedeni u točkama 76. do 78. ove presude, prvo do dvanaestog pitanja su dopuštena.

85 Suprotno tomu, trinaesto i četrnaesto pitanje ne ispunjavaju te uvjete.

86 Kao prvo, trinaesto pitanje i četrnaesto pitanje, točka (b) odnose se na to treba li tijekom faze koja prethodi kaznenom postupku državni odvjetnik izuzeti iz primjene nacionalne odredbe koje se protive pravu Unije kako bi zajamčio djelotvornost prava maloljetnih osumnjičenika i treba li, u tu svrhu, očuvati njegovu neovisnost i nepristranost s obzirom na eventualna zadiranja u izvršnu vlast.

87 U predmetnom slučaju, s obzirom na elemente navedene u točkama 80. do 83. ove presude, odgovor Suda na ta pitanja nije nužan kako bi sud koji je uputio zahtjev mogao odlučiti o pitanjima koja se pred njime postavljaju *in limite litis*. Naime, iz navoda suda koji je uputio

zahtjev proizlazi da je u okviru glavnog predmeta faza koja prethodi kaznenom postupku završila i da sada on ima ovlast neuzimanja u obzir dokaza koji su prikupljeni povredom postupovnih prava ili odlučivanja o pravu osumnjičenika na pomoć odvjetnika.

88 U tim okolnostima cilj pitanja ima li u okviru faze koja prethodi kaznenom postupku državni odvjetnik na temelju prava Unije obvezu izuzimanja iz primjene nacionalnih odredaba koje se mu se protive kako bi zajamčio djelotvornost prava maloljetnih osumnjičenika stoga nije da pravo Unije bude protumačeno radi objektivnih potreba rješavanja spora u glavnom postupku, nego je to pitanje općenito i hipotetsko.

89 Kao drugo, četrnaesto pitanje, točka (a) odnosi se na to protivi li se članku 2. UEU-a, članku 19. stavku 1. UEU-a i članku 47. Povelje nacionalni propis koji ministru pravosuđa omogućuje da naloži udaljavanje suca od obnašanja njegovih dužnosti bez odgode.

90 Točno je da je u predmetnom slučaju sudac koji odlučuje u glavnom predmetu bio udaljen od obnašanja dužnosti na temelju tog zakonodavstva.

91 Međutim, iz elemenata zahtjeva za prethodnu odluku jasno proizlazi to da je o udaljavanju, koje usto više nije u tijeku, odlučeno u okviru predmeta koji se razlikuje od glavnog predmeta. Usto, kao što je nezavisna odvjetnica istaknula u točki 56. svojega mišljenja, bojazan tog suca da će ponovno biti udaljen od obnašanja dužnosti u okviru glavnog predmeta tek je hipotetska.

92 Stoga to pitanje ne odgovara objektivnoj potrebi vezanoj uz rješavanje glavnog predmeta, već mu je cilj da se od Suda dobije općenita ocjena, nepovezana s navedenim sporom, nacionalnog zakonodavstva (vidjeti analogijom presudu od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 78.).

93 Iz toga slijedi da su trinaesto i četrnaesto pitanje nedopuštena.

Meritum

94 Uzimajući u obzir izričaj svih pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev, najprije valja zajedno ispitati prvo do četvrtog pitanja, zatim peto do sedmog, nadalje osmo do desetog, pa jedanaesto i dvanaesto, pri čemu valja pojasniti da ta pitanja valja ispitati jedino s obzirom na odredbe Direktive 2016/800 koja se posebno odnosi na djecu.

Prvo do četvrtog pitanja

95 Svojim prvim do četvrtog pitanja, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavke 1. do 3. Direktive 2016/800, u vezi s njezinim člankom 18., tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji, s jedne strane, ne predviđa da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici imaju pomoć branitelja, ovisno o slučaju, imenovanog po službenoj dužnosti prije nego što ih ispita policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, a najkasnije prije njihova prvog ispitivanja i s, druge strane, omogućuje da ta djeca budu ispitana u svojstvu osumnjičenika a da pritom ispitivanju ne prisustvuje takav branitelj. Usto, taj se sud pita treba li, ako je odgovor na ta pitanja potvrdan, sud koji odlučuje u kaznenom predmetu izuzeti iz primjene takav nacionalni propis.

96 Kao prvo, na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 2016/800, djeca koja su osumnjičenici ili optuženici u okviru kaznenih postupaka imaju pravo, prvo, na pomoć odvjetnika u skladu s Direktivom 2013/48, pri čemu se pobliže određuje da se, u skladu s uvodnom izjavom 15. te direktive, pojam „odvjetnik" odnosi na bilo koju osobu koja je, u skladu s nacionalnim pravom, stručna i ovlaštena, uključujući i putem ovlaštenja od strane ovlaštenog tijela, za pružanje pravnih savjeta i pomoći osumnjičenicima ili optuženim osobama.

97 Kako bi se odredio opseg djetetova prava na pomoć odvjetnika, valja uzeti u obzir opseg prava koje ima bilo koji osumnjičenik ili bilo koji optuženik na temelju članka 3. Direktive 2013/48.

98 Naime, kao što proizlazi iz uvodnih izjava 18. i 26. Direktive 2016/800, prilikom tumačenja njezinih odredaba valja uzeti u obzir Direktivu 2013/48. Međutim, potonjom su direktivom predviđena dodatna jamstva u cilju zadovoljavanja posebnih potreba i ranjivosti djeteta.

99 Drugo, članak 6. stavak 2. Direktive 2016/800 nameće državama članicama da osiguravaju da djeci u skladu s odredbama tog članka pomaže odvjetnik kako bi im se omogućilo djelotvorno korištenje prava obrane.

100 Kao što u biti proizlazi iz uvodnih izjava 1., 25. i 29. Direktive 2016/800, njezin je cilj uzimanje u obzir posebne ranjivosti djeteta u okviru kaznenih postupaka, čime ga nastoji potaknuti na ostvarivanje, među ostalim, njegova prava na savjetovanje, obranu i zastupanje iz članka 47. drugog stavka Povelje, kao i pravâ obrane zajamčenih njezinim člankom 48. stavkom 2. (vidjeti analogijom presudu od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 104.).

101 Treće, temeljno načelo prema kojem djeca imaju pravo na pomoć odvjetnika pobliže je određeno u članku 6. stavku 3. Direktive 2016/800 kad je riječ o trenutku od kojeg se dodjeljuje to pravo (vidjeti analogijom presudu od 12. ožujka 2020, VW (Pravo na pristup odvjetniku u slučaju nedolaska pred sud), C-659/18, EU:C:2020:201, t. 31.).

102 Tako na temelju tog stavka 3. djeca koja su osumnjičenici ili optuženici moraju imati pravo na pristup odvjetniku bez nepotrebne odgode, a u svakom slučaju od bilo kojeg od trenutaka navedenih u točkama (a) do (d) tog stavka, ovisno o tome koji je od njih najraniji.

103 Osobito, kad je riječ o fazi koja prethodi kaznenom postupku, u skladu s člankom 6. stavkom 3. točkom (a) Direktive 2016/800, djeci pomaže odvjetnik „prije nego što su ispitana od strane policije ili drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudnog tijela", a u skladu s njezinim člankom 6. stavkom 3. točkom (b), „po izvršenju istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza […] od strane istražnih ili drugih nadležnih tijela".

104 Četvrto, članak 6. stavak 4. Direktive 2016/800 pobliže određuje doseg prava djece na pomoć odvjetnika.

105 Tako iz članka 6. stavka 4. točke (a) te direktive proizlazi da ta djeca imaju pravo na privatni sastanak i komunikaciju s odvjetnikom koji ih zastupa, uključujući prije ispitivanja od strane policije ili drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudnog tijela. Navedeni članak 6. stavak 4. točka (b) usto predviđa da toj djeci pomaže odvjetnik tijekom ispitivanja i da mu je na učinkovit način omogućeno sudjelovanje u ispitivanju.

106 S tim u vezi, kako je istaknula nezavisna odvjetnica u točki 70. svojega mišljenja, za razliku od članka 9. Direktive 2013/48 koji se odnosi na osumnjičenike ili optuženike koji nisu djeca, Direktiva 2016/800 ne predviđa mogućnost da se djeca odreknu svojeg prava na pomoć odvjetnika.

107 Usto, članak 18. te direktive određuje da države članice moraju osigurati da se nacionalnim pravom povezanim s pravnom pomoći jamči učinkovito ostvarivanje prava na pomoć odvjetnika na temelju članka 6. navedene direktive.

108 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da djeci koja su osumnjičenici ili optuženici nacionalno pravo mora nuditi konkretnu i djelotvornu mogućnost pomoći odvjetnika prije prvog ispitivanja od strane policije ili drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudnog tijela, a najkasnije od tog ispitivanja.

109 Ako dijete ili nositelj roditeljske odgovornosti nisu angažirali odvjetnika prije nego što je to dijete ispitala policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, navedeno dijete mora imati odvjetnika imenovanog po službenoj dužnosti koji mu pomaže tijekom tog ispitivanja.

110 Kao drugo, kao što je nezavisna odvjetnica istaknula u točki 68. svojega mišljenja, iz obvezujuće prirode jamstva toga da djeca imaju pravo na pomoć odvjetnika prije prvog ispitivanja od strane policije ili drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudnog tijela koje je nadležno za to ispitivanje, proizlazi da ta tijela ne mogu provesti to ispitivanje ako dijete o kojem je riječ u stvarnosti nema takvu pomoć.

111 Naime, članak 6. stavak 7. Direktive 2016/800 pobliže određuje da, kada djetetu treba pomoć odvjetnika u skladu s tim člankom 6., a odvjetnik nije prisutan, nadležna tijela odgađaju ispitivanje djeteta ili druge istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza za razumno razdoblje, kako bi omogućila dolazak odvjetnika ili, ako ga dijete nije angažiralo, kako bi djetetu angažirali odvjetnika.

112 Točno je da članak 6. Direktive 2016/800 u stavcima 6. do 8. predviđa određena odstupanja od prava na pomoć odvjetnika uređenog tom direktivom. Kao što proizlazi iz tih odredaba, o tim odstupanjima moraju odlučiti nadležna tijela od slučaja do slučaja, kako bi utvrdila s obzirom na posebne okolnosti svakog slučaja i uzimajući u obzir najbolji interes djeteta, je li predviđeno odstupanje opravdano i to uz poštovanje strogih uvjeta propisanih navedenim odredbama.

113 Slijedom toga, te odredbe ne mogu omogućiti da se u okviru nacionalnog propisa općenito i apstraktno odstupi od prava na pristup odvjetniku kad je riječ o djeci koja su osumnjičenici ili optuženici u okviru faze koja prethodi kaznenom postupku.

114 U predmetnom slučaju, iz navoda suda koji je uputio zahtjev proizlazi da relevantne odredbe nacionalnog prava, osobito članak 79. stavak 3. i članak 301. CCP-a, ne predviđaju nikakvu obveznu prisutnost odvjetnika prilikom ispitivanja djece koja su osumnjičenici ni općenitije tijekom faze koja prethodi suđenju. Naime, u skladu s tim odredbama, kada djeca nisu u pritvoru, ona imaju pravo na pomoć odvjetnika u okviru ispitivanja samo ako izričito zatraže takvu pomoć. Usto, neprisutnost branitelja ne sprječava da navedena djeca budu ispitana.

115 U tim okolnostima, takav nacionalni propis nije usklađen s člankom 6. stavcima 1. i 3. Direktive 2016/800, provjera čega je zadaća suda koji je uputio zahtjev.

116 S tim u vezi, uzimajući u obzir pitanja suda koji je uputio zahtjev, valja podsjetiti na to da se, kako bi se osigurala djelotvornost svih odredaba prava Unije, načelom nadređenosti nacionalnim sudovima nalaže, među ostalim, da u najvećoj mogućoj mjeri tumače svoje nacionalno pravo u skladu s pravom Unije (presuda od 8. ožujka 2022., Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Izravan učinak), C-205/20, EU:C:2022:168, t. 35. i navedena sudska praksa).

117 Međutim, obveza usklađenog tumačenja nacionalnog prava ima određena ograničenja i ne može, među ostalim, služiti kao temelj tumačenju nacionalnog prava *contra legem* (presuda od 8. ožujka 2022., Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Izravan učinak), C-205/20, EU:C:2022:168, t. 36. i navedena sudska praksa).

118 Isto tako valja podsjetiti na to da načelo nadređenosti nalaže nacionalnom sudu koji u okviru svoje nadležnosti primjenjuje odredbe prava Unije obvezu da, ako se nacionalni propis ne može tumačiti u skladu sa zahtjevima prava Unije, osigura puni učinak zahtjeva tog prava u sporu koji se pred njim vodi, tako što će, ako je to potrebno, bilo koji nacionalni propis ili praksu, čak i naknadnu, koja je u suprotnosti s odredbom prava Unije koja ima izravni učinak po službenoj dužnosti izuzeti iz primjene a da pritom ne mora zahtijevati ili čekati prethodno ukidanje tog nacionalnog propisa ili prakse zakonodavnim ili bilo kojim drugim ustavnim postupkom (presuda od 8. ožujka 2022., Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Izravan učinak), C-205/20, EU:C:2022:168, t. 37. i navedena sudska praksa).

119 U predmetnom slučaju, uzimajući u obzir jasan, precizan i bezuvjetan tekst članka 6. stavaka 1. do 3. Direktive 2016/800, valja smatrati da on ima izravan učinak.

120 Stoga je zadaća suda koji je uputio zahtjev da u najvećoj mogućoj mjeri protumači nacionalne odredbe navedene osobito u točki 114. ove presude na način usklađen s pravom Unije kako bi im osigurao punu djelotvornost. Ako to ne bude mogao, on će morati po službenoj dužnosti izuzeti iz primjene nacionalne odredbe koje su neusklađene s pravom Unije.

121 S obzirom na sva prethodna obrazloženja, na prvo do četvrtog pitanja valja odgovoriti tako da članak 6. stavke 1. do 3. Direktive 2016/800, u vezi s njezinim člankom 18., treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji, s jedne strane, ne predviđa da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici imaju pomoć branitelja, ovisno o slučaju, imenovanog po službenoj dužnosti prije nego što ih ispita policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, a najkasnije prije njihova prvog ispitivanja i s, druge strane, omogućuje da ta djeca budu ispitana u svojstvu osumnjičenika a da pritom ispitivanju ne prisustvuje takav branitelj.

Peto do sedmog pitanja

122 Najprije valja utvrditi da petim do sedmog pitanja sud koji je uputio zahtjev pita Sud da protumači, među ostalim, više odredaba Direktive 2016/800, osobito članak 2. stavke 1. i 2. i članak 6. stavke 1. do 3. i 7., u vezi s njezinim člankom 18.

123 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da sud koji je uputio zahtjev dvoji prestaje li pravo na pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti o kojem je riječ u prvom do četvrtog pitanja, a koje je priznato osobama koje su bile djeca u trenutku u kojem je protiv njih pokrenut kazneni postupak u trenutku kada te osobe navrše 18 godina.

124 Stoga ta pitanja valja razumjeti kao da se u bitnome odnose na članak 2. Direktive 2016/800 koji definira područje primjene te direktive, a osobito na stavke 1. i 3. tog članka.

125 U tim okolnostima valja smatrati da svojim petim do sedmog pitanja, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev pita treba li članak 2. stavak 1. i 3. Direktive 2016/800 tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji predviđa da pravo na pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti automatski prestaje za osobe koje su bile djeca u trenutku kada je protiv njih pokrenut kazneni postupak, ali koje su u međuvremenu navršile 18 godina, u dijelu u kojem taj propis ne dopušta utvrđivanje toga je li primjena navedene direktive ili određenih njezinih odredaba i, slijedom toga, prava koje ona sadržava prikladna s obzirom na sve okolnosti slučaja, uključujući zrelost i ranjivost navedenih osoba. Usto, taj se sud pita treba li, ako je odgovor na ta pitanja potvrdan, sud koji odlučuje u kaznenom predmetu izuzeti iz primjene takav nacionalni propis.

126 U skladu s člankom 2. stavkom 1. Direktive 2016/800, ona se primjenjuje na djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku i to do donošenja odluke o tome je li osumnjičenik ili optuženik počinio kazneno djelo, uključujući, gdje je to primjenjivo, do izricanja presude i rješavanja svih žalbi. S tim u vezi, članak 3. točka 1. navedene direktive definira pojam „dijete” kao osobu mlađu od 18 godina.

127 Kad je riječ o osobama koje su bile djeca u trenutku kada je protiv njih pokrenut kazneni postupak, ali koje su u međuvremenu navršile 18 godina, članak 2. stavak 3. prva rečenica Direktive 2016/800 pobliže određuje da se, iznimno od članaka navedenih u toj odredbi koji se odnose na nositelja roditeljske odgovornosti, ta direktiva primjenjuje na te osobe ako je njezina primjena prikladna s obzirom na sve okolnosti slučaja, uključujući zrelost i ranjivost navedenih osoba.

128 Iz toga slijedi da osobe koje su bile djeca u trenutku kada je protiv njih pokrenut kazneni postupak i dalje uživaju prava predviđena Direktivom 2016/800, pa i pravo na pomoć odvjetnika, u skladu s člankom 6. te direktive, ako su one navršile 18 godina tijekom trajanja tog postupka i ako se smatralo da je primjena te direktive prikladna s obzirom na sve okolnosti slučaja, uključujući zrelost i ranjivost navedenih osoba.

129 Valja pojasniti da, u slučaju u kojem bi se u okviru kaznenog postupka utvrdilo da primjena Direktive 2016/800 ili određenih njezinih odredaba nije prikladna, osoba koja je navršila 18 godina obuhvaćena je područjem primjene direktiva 2012/13, 2013/48 i 2016/343, koje se primjenjuju na osumnjičenike i optuženike u kaznenim postupcima neovisno o njihovoj dobi. U tom slučaju ona uživa prava predviđena tim direktivama pod njima propisanim uvjetima.

130 Kao što proizlazi iz samog teksta članka 2. stavka 3. prve rečenice Direktive 2016/800, pitanje primjenjivosti te direktive ili određenih njezinih odredaba na osobe koje su navršile 18 godina tijekom postupka koji je protiv njih pokrenut ovisi o svi okolnostima slučaja i stoga ga se treba ocijeniti od slučaja do slučaja.

131 U tim okolnostima, zahtjev u skladu s kojim se primjena Direktive 2016/800 ili određenih njezinih odredaba mora pokazati prikladnom državi članici ni u kojem slučaju ne dopušta da općenito i apstraktno sve osobe koje su navršile 18 godina tijekom postupka koji je protiv njih pokrenut liši prava ustanovljenih Direktivom 2016/800, pa i prava na pomoć odvjetnika u skladu s člankom 6. te direktive.

132 To tumačenje u skladu s kojim države članice ne mogu u regulativi utvrditi apsolutnu dobnu granicu za ostvarivanje prava koja dodjeljuje ta direktiva na 18 godina potvrđuje članak 2. stavak 3. druga rečenica Direktive 2016/800, koji predviđa da države članice mogu odlučiti ne primjenjivati tu direktivu na osobe koje su navršile 21 godinu.

133 Slijedom toga, članku 2. stavku 3. Direktive 2016/800 protivi se nacionalni propis koji automatski predviđa da pravo na pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti, u skladu s člankom 6. stavcima 1. do 3. Direktive 2016/800, u vezi s njezinim člankom 18., prestaje za osobe koje su navršile 18 godina tijekom kaznenog postupka koji je protiv njih pokrenut, ali koje su bile djeca u trenutku kada je taj postupak pokrenut, u dijelu u kojem taj propis ne dopušta utvrđivanje toga je li primjena navedene direktive ili određenih njezinih odredaba i, slijedom toga, prava koje ona sadržava prikladna s obzirom na sve okolnosti slučaja, uključujući zrelost i ranjivost navedenih osoba.

134 U predmetnom slučaju iz navoda suda koji je uputio zahtjev proizlazi da odredbe nacionalnog prava, osobito članak 79. stavak 1. točka 1. ZKP-a predviđaju da u okviru kaznenog postupka optuženik ima pravo na pomoć odvjetnika samo ako je mlađi od 18 godina. U praksi poljski sudovi na temelju te pravne osnove smatraju da sudjelovanje odvjetnika u postupku nije obvezno kada optuženici ili osumnjičenici navrše 18 godina, što dovodi do automatskog prestanka mandata branitelja imenovanog po službenoj dužnosti.

135 U skladu sa sudskom praksom navedenom u točkama 116. do 118. ove presude, zadaća je suda koji je uputio zahtjev protumačiti, u najvećoj mogućoj mjeri, nacionalne odredbe kojima se uređuje pravo na pristup odvjetniku, na način koji je u skladu s pravom Unije kako bi se osigurala puna djelotvornost tog prava. Ako to ne bude mogao, on će morati, s obzirom na to da članak 2. stavci 1. i 3. Direktive 2016/800 ispunjavaju uvjete navedene u točki 119. ove presude i da on ima izravan učinak, izuzeti iz primjene, po službenoj dužnosti, nacionalne odredbe koje nisu usklađene s njim.

136 S obzirom na sva prethodna obrazloženja, na peto do sedmog pitanja valja odgovoriti tako da članak 2. stavak 1. i 3. Direktive 2016/800 treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji predviđa da pravo na pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti automatski prestaje za osobe koje su bile djeca u trenutku kada je protiv njih pokrenut kazneni postupak, ali koje su u međuvremenu navršile 18 godina, u dijelu u kojem taj propis ne dopušta utvrđivanje toga je li primjena navedene direktive ili određenih njezinih odredaba i, slijedom toga, prava koje ona sadržava prikladna s obzirom na sve okolnosti slučaja, uključujući zrelost i ranjivost navedenih osoba.

Osmo do desetog pitanja

137 Svojim petim do osmog pitanja, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 4. stavak 1. Direktive 2016/800, u vezi s njezinim člankom 5. stavkom 1., tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji ne predviđa da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku prime, zajedno s nositeljem roditeljske odgovornosti, najkasnije prije nego što ih prvi put ispita policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, na jednostavnom i pristupačnom jeziku koji uzima u obzir posebne potrebe i ranjivost te djece, informacije o svojim pravima u skladu s člankom 3. Direktive 2012/13 i o pravima utvrđenima Direktivom 2016/800.

138 Kao što proizlazi iz uvodne izjave 1. Direktive 2016/800, njezin je cilj utvrditi postupovna jamstva kojima će se osigurati da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku mogu razumjeti i pratiti taj postupak. U skladu s člankom 1. te direktive, njome se propisuju zajednička minimalna pravila u vezi s, među ostalim, pravom na informacije, koje je posebno uređeno odredbama članka 4. navedene direktive.

139 Kao prvo, u skladu s člankom 4. stavkom 1. prvim podstavkom Direktive 2016/800, države članice osiguravaju da se djecu, kada ih se obavijesti da su osumnjičenici ili optuženici, odmah obavješćuje o njihovim pravima u skladu s Direktivom 2012/13 i o općim aspektima vođenja postupka.

140 Kad je riječ o pravu na informacije, kako je predviđeno člankom 1. Direktive 2012/13, Sud je već utvrdio da iz članka 3. te direktive proizlazi da pravo o kojem je riječ obuhvaća, među ostalim, pravo osumnjičenika ili optuženika da budu informirani barem o različitim postupovnim pravima navedenima u tom članku, što uključuje pravo pristupa odvjetniku, pravo na besplatan pravni savjet i uvjete za dobivanje takvog savjeta, pravo na informiranost o optužbama, pravo na tumačenje i prevođenje i pravo na uskraćivanje iskaza (vidjeti u tom smislu presudu od 9. studenoga 2023., BK (Prekvalifikacija kaznenog djela), C-175/22, EU:C:2023:844, t. 33. i navedena sudska praksa).

141 S tim u vezi, kako proizlazi iz uvodne izjave 31. Direktive 2016/343, informacije koje optuženici primaju o svojim postupovnim pravima na temelju članka 3. Direktive 2012/13 odnose se ne samo na pravo braniti se šutnjom nego i na pravo da sami sebe ne izlože kaznenom progonu, što su dva prava koja države članice moraju zajamčiti tim osobama, u skladu s člankom 7. Direktive 2016/343.

142 Usto, članak 4. stavak 1. drugi podstavak Direktive 2016/800 predviđa da djeca moraju biti obaviještena o pravima koja su konkretnije utvrđena tom direktivom, a osobito pravima navedenima u njezinu članku 4. stavku 1. drugom podstavku točki (a).

143 S jedne strane, te se informacije odnose na pravo te djece na pomoć odvjetnika, kako je predviđeno člankom 6. navedene direktive koji je, ovisno o slučaju, branitelj imenovan po službenoj dužnosti, u skladu s člankom 18. te direktive.

144 S druge strane, navedene se informacije odnose i na pravo da nositelj roditeljske odgovornosti bude obaviješten, kako je predviđeno člankom 5. Direktive 2016/800 te na pravo na pratnju tog nositelja tijekom faza postupka različitih od saslušanja, kao što predviđa članak 15. stavak 4. te direktive. Kao što proizlazi iz članka 5. stavka 1. navedene direktive, navedeni nositelj u najkraćem mogućem roku dobiva iste informacije koje dijete ima pravo primiti u skladu s člankom 4. Direktive 2016/800.

145 Kao drugo, valja istaknuti da, u skladu s člankom 4. stavkom 1. prvim i drugim podstavkom Direktive 2016/800, informacije koje djeca moraju primiti o njihovim pravima u skladu s tom odredbom, kada ih se obavijesti da su osumnjičenici ili optuženici, moraju im biti priopćene „odmah”.

146 S tim u vezi, kad je riječ o Direktivi 2012/13, na koju upućuje taj članak 4. stavak 1. prvi i drugi podstavak, Sud je presudio da se, kako bi mogla biti djelotvorna, obavijest o pravima mora dati u ranoj fazi postupka. Iz članka 2. te direktive proizlazi da se ona „primjenjuje od trenutka kada nadležna tijela država članica obavijeste osobe da su osumnjičene ili okrivljene za počinjenje kaznenog djela”. Članak 3. te direktive tako predviđa da „[d]ržave članice osiguravaju da se osumnjičenicima ili okrivljenicima žurno pruže informacije […] o […] postupovnim pravima […] kako bi im se omogućilo djelotvorno ostvarivanje tih prava” (presuda od 19. rujna 2019., Rayonna prokuratura Lom, C-467/18, EU:C:2019:765, t. 50.).

147 Pravo na informiranje o svojim pravima ima za cilj očuvati pravičnost kaznenog postupka i zajamčiti djelotvornost prava na obranu već od početnih faza tog postupka. S tim u vezi, uvodna izjava 19. Direktive 2012/13 naglašava da se pravo na informiranje o svojim pravima mora ostvariti „najkasnije prije prvog službenog saslušanja osumnjičenika ili okrivljenika od strane policije”. Usto, razdoblje koje neposredno slijedi oduzimanju slobode najopasnije je za zloporabno iznuđivanje priznanja, tako da je „bitno da svaka osumnjičena ili optužena osoba bude brzo obaviještena o svojim pravima, to jest bez odgode nakon njezina uhićenja i na najučinkovitiji mogući način”, kao što proizlazi iz točke 24. Prijedloga Direktive Komisije od 20. srpnja 2010. [COM(2010) 392 *final*], na temelju kojeg je donesena Direktiva 2012/13 (vidjeti u tom smislu presudu od 19. rujna 2019., Rayonna prokuratura Lom, C-467/18, EU:C:2019:765, t. 51. i 52.).

148 Uzimajući u obzir upućivanje na Direktivu 2012/13 u članku 4. stavku 1. Direktive 2016/800, iz potonje odredbe proizlazi da djeca moraju biti obaviještena o svojim pravima što je prije moguće od trenutka u kojem su obaviještena o tome da su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku. Informaciju o tim pravima ta djeca moraju dobiti najkasnije prije prvog ispitivanja od strane policije ili drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudnog tijela (vidjeti analogijom presudu od 19. rujna 2019., Rayonna prokuratura Lom, C-467/18, EU:C:2019:765, t. 53.).

149 Usto, valja istaknuti da je priopćavanje te informacije najkasnije prije njihova prvog ispitivanja jedini način na koji se može jamčiti djelotvornost prava o kojima djeca moraju biti obaviještena, osobito prava na pomoć odvjetnika, u skladu s člankom 6. Direktive 2016/800 te stoga jedini način na koji im se može omogućiti da stvarno ostvaruju svoje pravo na obranu, kao što to proizlazi iz odgovora na prvo do četvrtog pitanja.

150 Kao treće, iz članka 4. stavka 2. Direktive 2016/800 proizlazi da im informacije iz njezina članka 4. stavka 1. trebaju biti priopćene u pismenom i/ili usmenom obliku, na „jednostavnom i pristupačnom jeziku”.

151 S tim u vezi, kad je riječ o članku 3. stavku 2. Direktive 2012/13, zakonodavac Unije je državama članicama nametnuo obvezu osiguravanja toga da se informacije pružene na temelju prava na informiranje o tim pravima „daju usmeno ili u pisanom obliku, na jednostavnom i razumljivom jeziku, uzimajući u obzir posebne potrebe ranjivih osumnjičenika ili ranjivih okrivljenika” (vidjeti analogijom presudu od 19. rujna 2019., Rayonna prokuratura Lom, C-467/18, EU:C:2019:765, t. 47.).

152 Iz uvodne izjave 18. Direktive 2016/800 proizlazi da se informacije koje se dostavljaju djeci, u skladu sa člankom 4. te direktive, moraju pružiti uzimajući u obzir posebne potrebe i ranjivost djeteta.

153 Iz toga proizlazi da ta djeca moraju primiti te informacije na dovoljno jasnom i pristupačnom jeziku koji im omogućuje, uzimajući u obzir osobito njihove posebne potrebe i ranjivost, da prije nego što ih ispita policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, stvarno razumiju da imaju prava navedena u članku 4. stavku 1. Direktive 2016/800. Jedno je od tih prava i pravo na pomoć odvjetnika, kako je predviđeno člankom 6. te direktive, pravo na to da i nositelj roditeljske odgovornosti bude obaviješten o tim pravima, u skladu s člankom 5. navedene direktive, kao i pravo te osobe da bude pratnja tom djetetu tijekom faza postupka različitih od saslušanja, u skladu s člankom 15. stavkom 4. Direktive 2016/800.

154 U predmetnom slučaju sud koji je uputio zahtjev navodi da, u skladu s poljskim pravom, maloljetni osumnjičenici prije ispitivanja primaju informativni obrazac za odrasle, koji ne sadržava nijednu informaciju posebno namijenjenu djeci. Usto, nije predviđeno da taj obrazac bude dostavljen nositeljima roditeljske odgovornosti te djece.

155 Iz zahtjeva sadržanih u točki 153. ove presude proizlazi da se, ako je nacionalnim pravom predviđen standardizirani dokument za pisano obavještavanje osumnjičenika ili optuženika o njihovim pravima u skladu s člankom 3. Direktive 2012/13, taj dokument ne može upotrijebiti za informiranje djece koja se nalaze u istoj situaciji, u skladu s člankom 4. Direktive 2016/800.

156 Takav dokument, s obzirom na to da je namijenjen odraslim osobama, s jedne strane, ne odgovara nužnosti da informacije o pravima koja ta djeca imaju budu pružene pismeno i/ili usmeno na njima jednostavnom i razumljivom jeziku, a s druge strane, nije mu cilj informirati tu djecu o posebnim pravima utvrđenima tom direktivom.

157 U skladu sa sudskom praksom navedenom u točkama 116. do 118. ove presude, zadaća je suda koji je uputio zahtjev protumačiti, u najvećoj mogućoj mjeri, nacionalne odredbe kojima se uređuju informacije osobama koje su osumnjičenici ili optuženici, na način koji je u skladu s pravom Unije kako bi se osigurala puna djelotvornost tog prava. Ako to ne bude mogao, on će morati, s obzirom na to da članak 4. stavak 1. Direktive 2016/800 ispunjava uvjete navedene u točki 119. ove presude i da on ima izravan učinak, izuzeti iz primjene, po službenoj dužnosti, nacionalne odredbe koje nisu usklađene s njim.

158 S obzirom na sva prethodna obrazloženja, na peto do osmog pitanja valja odgovoriti tako da članak 4. stavak 1. Direktive 2016/800, u vezi s njezinim člankom 5. stavkom 1., treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji ne predviđa da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku prime, zajedno s nositeljem roditeljske odgovornosti, najkasnije prije nego što ih prvi put ispita policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, na jednostavnom i pristupačnom jeziku koji uzima u obzir posebne potrebe i ranjivost te djece, informacije o svojim pravima u skladu s člankom 3. Direktive 2012/13 i o pravima utvrđenima Direktivom 2016/800.

Jedanaesto i dvanaesto pitanje

159 Najprije valja istaknuti da se jedanaesto pitanje odnosi na tumačenje članaka 18. i 19. Direktive 2016/800 kako bi se u biti odredilo obvezuju li te odredbe sud koji odlučuje u kaznenom predmetu da ne uzme u obzir inkriminirajuće izjave koje su dala djeca koja su osumnjičenici ili optuženici prilikom policijskog ispitivanja povrjeđujući tako prava koja ta djeca imaju na temelju te direktive.

160 Budući da se članak 18. odnosi na pravo na besplatnu pravnu pomoć i da je, kao što to proizlazi iz točke 107. ove presude, ono povezano s ostvarivanjem prava na pristup odvjetniku, valja smatrati da se to pitanje u biti odnosi na tumačenje članka 19. te direktive koji se odnosi na pravne lijekove.

161 S druge strane, iz spisa kojim raspolaže Sud proizlazi da sud koji je uputio zahtjev nije uzeo u obzir dokaze koji proizlaze iz inkriminirajućih izjava koje su u predmetnom slučaju maloljetni osumnjičenici dali tijekom faze koja prethodi kaznenom postupku bez prisutnosti odvjetnika, iako nisu bili ispunjeni uvjeti u tu svrhu predviđeni člankom 168a ZKP-a.

162 Stoga valja smatrati da svojim jedanaestim i dvanaestim pitanjem, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 19. Direktive 2016/800 tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji u okviru kaznenog postupka ne dopušta sudu da proglasi nedopuštenima inkriminirajuće dokaze koji proizlaze iz izjava koje je dijete dalo tijekom policijskog ispitivanja prilikom kojeg je povrijeđeno pravo na pristup odvjetniku predviđeno člankom 6. Direktive 2016/800. Usto, taj se sud pita treba li, ako je odgovor na ta pitanja potvrdan, sud koji odlučuje u kaznenom predmetu izuzeti iz primjene takav propis.

163 Na temelju članka 19. Direktive 2016/800, države članice osiguravaju da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku u okviru nacionalnog prava imaju djelotvoran pravni lijek u slučaju kršenja njihovih prava iz te direktive.

164 Na temelju tog članka, djeca koja su osumnjičenici ili optuženici dakle moraju moći djelotvorno pobijati povredu njihovih prava, među kojima su, kao što proizlazi iz odgovora na prvo do desetog pitanja, i prava zajamčena člancima 4. do 6. Direktive 2016/800.

165 Međutim, članak 19. te direktive ne uređuje eventualne zaključke koje sud koji odlučuje o meritumu mora izvući, ako nema takvog pobijanja, iz te povrede u pogledu dopuštenosti dokaza pribavljenih povredom prava utvrđenih navedenom direktivom.

166 Isto vrijedi i za Direktivu 2012/13, na koju upućuje članak 4. Direktive 2016/800, i Direktivu 2013/48, na koju upućuje članak 6. Direktive 2016/800, i koje sadržavaju odredbe slične onima iz članka 19. Direktive 2016/800.

167 Točno je da članak 12. stavak 2. Direktive 2013/48 predviđa da države članice osiguravaju poštovanje prava obrane i pravičnosti postupka prilikom procjene izjava koje su dali osumnjičenici ili optuženici ili dokaza prikupljenih povredom njihova prava na odvjetnika ili u slučajevima kad je odstupanje od tog prava bilo odobreno. Članak 10. stavak 2. Direktive 2016/343 sadržava sličnu odredbu kad je riječ o izjavama i dokazima prikupljenima povredom prava obrane šutnjom ili prava ne izlaganja samog sebe kaznenom progonu.

168 Međutim, cilj tih odredaba nije uređivanje nacionalnih pravila i sustava o prihvatljivosti dokaza jer se, kao što to proizlazi iz samog njihova teksta, oni primjenjuju „ne dovodeći u pitanje” ta nacionalna pravila i sustave.

169 Iz toga proizlazi da se, u trenutačnom stanju prava Unije, načelno samo nacionalnim pravom određuju pravila o dopuštenosti, u okviru kaznenog postupka, dokaza koji su pribavljeni protivno pravima dodijeljenima Direktivom 2016/800 (presuda od 30. travnja 2024, M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, t.128.).

170 Naime, kada u određenom području u pravu Unije ne postoje pravila, unutarnji pravni poredak svake države članice treba, na temelju načela postupovne autonomije, uspostaviti postupovna pravila za sudske postupke koja moraju osigurati zaštitu prava koja osobe izvode iz prava Unije, ali pod uvjetom da ona nisu nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) i da ne čine u praksi nemogućim ili pretjerano otežanim korištenje prava dodijeljenih pravom Unije (načelo djelotvornosti) (presuda od 30. travnja 2024, M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, t. 129. i navedena sudska praksa).

171 S tim u vezi, kad je konkretnije riječ o načelu djelotvornosti, valja podsjetiti na to da nacionalna pravila o dopuštenosti i korištenju informacija i dokaza imaju, na temelju odabira napravljenih u nacionalnom pravu, za cilj izbjeći to da informacije i dokazi koji su nezakonito pribavljeni neopravdano naštete osobi koja je osumnjičena da je počinila kaznena djela. No, taj se cilj može prema nacionalnom pravu postići ne samo zabranom korištenja takvih informacija i dokaza nego i nacionalnim pravilima te praksom kojima su uređeni ocjena i odvagivanje informacija i dokaza, ili čak uzimanjem u obzir njihove nezakonitosti u okviru određivanja kazne (presuda od 2. ožujka 2021., Prokuratuur (Uvjeti pristupa podacima o elektroničkim komunikacijama), C 746/18, EU:C:2021:152, t. 43. i navedena sudska praksa).

172 Nužnost izdvajanja informacija i dokaza pribavljenih kršenjem odredbi prava Unije treba ocijeniti osobito s obzirom na rizik koji dopuštenost takvih informacija i dokaza nosi za poštovanje načela kontradiktornosti i prema tome prava na pošteno suđenje (presuda od 2. ožujka 2021., Prokuratuur (Uvjeti pristupa podacima o elektroničkim komunikacijama), C-746/18, EU:C:2021:152, t. 44.).

173 S tim u vezi valja podsjetiti na to da pravo na informacije, predviđeno člankom 4. Direktive 2016/800, i pravo na pristup odvjetniku, predviđeno člankom 6. te direktive, upravo konkretiziraju temeljna prava na pravično suđenje i poštovanje prava obrane, kako su sadržana osobito u članku 47. i članku 48. stavku 2. Povelje (vidjeti analogijom presudu od 1. kolovoza 2022., Neosiguravanje tumača i prijevoda), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, t. 42.).

174 Iz toga slijedi da pravo Unije ne nameće državama članicama da predvide mogućnost da sud proglasi nedopuštenima inkriminirajuće dokaze koji proizlaze iz izjava koje je dijete dalo tijekom policijskog ispitivanja prilikom kojeg su povrijeđena prava predviđena Direktivom 2016/800, ali pod uvjetom da u okviru kaznenog postupka taj sud može, s jedne strane, provjeriti da se ta prava, u vezi s člankom 47. i člankom 48. stavkom 2. Povelje, poštuju i, s druge strane, izvući sve zaključke koji proizlaze iz te povrede, osobito kad je riječ o dokaznoj vrijednosti dokaza prikupljenih u tim okolnostima.

175 U skladu sa sudskom praksom navedenom u točkama 116. do 118. ove presude, zadaća je suda koji je uputio zahtjev provjeriti jesu li relevantne odredbe nacionalnog prava u skladu sa zahtjevima navedenima u prethodnoj točki ove presude te, ako bude potrebno, protumačiti, u najvećoj mogućoj mjeri, te odredbe na način koji je u skladu s pravom Unije kako bi se osigurala puna djelotvornost tog prava. Ako ne bude mogao provesti to tumačenje, on će morati, s obzirom na to da, kao što je istaknuto u točki 119. ove presude, članak 6. stavci 1. i 3. Direktive 2016/800 ima izravan učinak, izuzeti iz primjene, po službenoj dužnosti, nacionalne odredbe koje nisu usklađene s njim.

176 S obzirom na sva prethodna obrazloženja, na jedanaesto i dvanaesto pitanje valja odgovoriti tako da članak 19. Direktive 2016/800 treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis koji u okviru kaznenog postupka ne dopušta sudu da proglasi nedopuštenima inkriminirajuće dokaze koji proizlaze iz izjava koje je dijete dalo tijekom policijskog ispitivanja prilikom kojeg je povrijeđeno pravo na pristup odvjetniku predviđeno člankom 6. Direktive 2016/800, ali pod uvjetom da u okviru kaznenog postupka taj sud može, s jedne strane, provjeriti da je to pravo, u vezi s člankom 47. i člankom 48. stavkom 2. Povelje, poštovano i, s druge strane, izvući sve zaključke koji proizlaze iz te povrede, osobito kad je riječ o dokaznoj vrijednosti dokaza prikupljenih u tim okolnostima.

Troškovi

177 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

1. Članak 6. stavke 1. do 3. Direktive (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenim postupcima, u vezi s njezinim člankom 18.,

treba tumačiti na način da mu se:

protivi nacionalni propis koji, s jedne strane, ne predviđa da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici imaju pomoć branitelja, ovisno o slučaju, imenovanog po službenoj dužnosti prije nego što ih ispita policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, a najkasnije prije njihova prvog ispitivanja i s, druge strane, omogućuje da ta djeca budu ispitana u svojstvu osumnjičenika a da pritom ispitivanju ne prisustvuje takav branitelj.

2. Članak 2. stavke 1. i 3. Direktive 2016/800

treba tumačiti na način da mu se:

protivi nacionalni propis koji predviđa da pravo na pomoć branitelja imenovanog po službenoj dužnosti automatski prestaje za osobe koje su bile djeca u trenutku kada je protiv njih pokrenut kazneni postupak, ali koje su u međuvremenu navršile 18 godina, u dijelu u kojem taj propis ne dopušta utvrđivanje toga je li primjena navedene direktive ili određenih njezinih odredaba i, slijedom toga, prava koje ona sadržava prikladna s obzirom na sve okolnosti slučaja, uključujući zrelost i ranjivost navedenih osoba.

3. Članak 4. stavak 1. Direktive 2016/800, u vezi s njezinim člankom 5. stavkom 1.,

treba tumačiti na način da mu se:

protivi nacionalni propis koji ne predviđa da djeca koja su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku prime, zajedno s nositeljem roditeljske odgovornosti, najkasnije prije nego što ih prvi put ispita policija ili drugo tijelo za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudno tijelo, na jednostavnom i pristupačnom jeziku koji uzima u obzir posebne potrebe i ranjivost te djece, informacije o svojim pravima u skladu s člankom 3. Direktive 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku i o pravima utvrđenima Direktivom 2016/800.

4. Članak 19. Direktive 2016/800

treba tumačiti na način da mu se:

ne protivi nacionalni propis koji u okviru kaznenog postupka ne dopušta sudu da proglasi nedopuštenima inkriminirajuće dokaze koji proizlaze iz izjava koje je dijete dalo tijekom policijskog ispitivanja prilikom kojeg je povrijeđeno pravo na pristup odvjetniku predviđeno člankom 6. Direktive 2016/800, ali pod uvjetom da u okviru kaznenog postupka taj sud može, s jedne strane, provjeriti da je to pravo, u vezi s člankom 47. i člankom 48. stavkom 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, poštovano i, s druge strane, izvući sve zaključke koji proizlaze iz te povrede, osobito kad je riječ o dokaznoj vrijednosti dokaza prikupljenih u tim okolnostima.

Potpisi